

273.649

CÁFOLAT

TARITZKY FERENC SIKETNÉMA-TANÍTÓ ÉS SCHERER
ISTVÁN SIKETNÉMA-TANÍTÓGYAKORNOK URAKNAK:

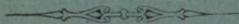
»A SIKETNÉMÁK NYELVOKTATÁSA« CÍMŰ

„VÁLASZ“-ÁRA.

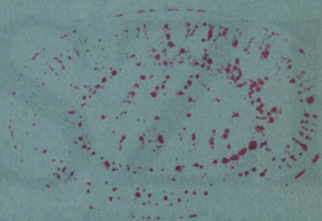
ÍRTA

PIVÁR IGNÁC

kegyesrendi áldozár, siketnémaintézeti
hitoktató.

VÁCON,
NYOMATOTT MAYER SÁNDORNÁL
1887.

Főt. és Tudos. Való Mikály Urnak,
szeretett volt Tanárának
hálás tisztelettel

Pivár Ign.

CÁFOLAT

TARITZKY FERENC SIKETNÉMA-TANÍTÓ ÉS SCHERER
ISTVÁN SIKETNÉMA-TANÍTÓGYAKORNOK URAKNAK:

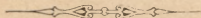
»A SIKETNÉMÁK NYELVOKTATÁSA« CÍMŰ

„VÁLASZ“-ÁRA.

PIVÁR IGNÁC

kegyesrendi áldozár, siketnémainézeti
hitoktató.

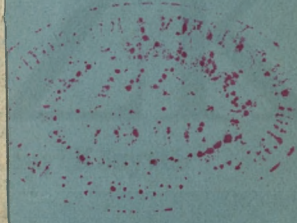
VÁCON,
NYOMATOTT MAYER SÁNDORNÁL
1887.

Főt. Való Mihály kegyesrendi tanár urnak

Lej. jun. 30.

Kecskemét.

Főt. és Tudos. Való' Mihály Urnak,
Szeretett volt Tanárának
hála' tisztelettel

Pivár Ign.

CÁFOLAT

TARITZKY FERENC SIKETNÉMA-TANÍTÓ ÉS SCHERER
ISTVÁN SIKETNÉMA-TANÍTÓGYAKORNOK URAKNAK:

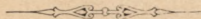
»A SIKETNÉMÁK NYELVOKTATÁSA« CÍMŰ

„VÁLASZ“-ÁRA.

PIVÁR IGNÁC

kegyesrendi áldozár, siketnémaintézeti
hitoktató.

VÁCON,

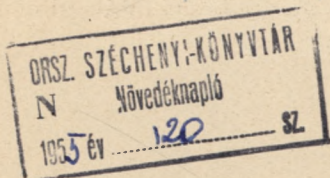
NYOMATOTT MAYER SÁNDORNÁL

1887.

273649

BEVEZETÉS.

»Parturiunt montes et nascitur
ridiculus mus.«

Ennek megértésére álljon itt e mese:

Hegy. Egér.

Egy nagy hegyre esék egykor gyermek szülés,
Melyért körülbelül nagy volt a rémülés.
Mindenünnen a' Nép felgyült e' tsudára,
Ily nagy hasból, minden' nagy gyermeket vára.
Szül, mondják olly' Várost, mint Béts, Pest vagy Eger
'S Azomban gyomrából kiugrik egy egér.

Ne hidj hát azoknak, kik sokat ígérnek;
Mert kiknek szájok nagy, azok kitsit érnek.

(Aesopus Pétzeli J. által magyarított meséiből.)

Taritzky Ferencz siketnéma-tanító és Scherer
István, siketnéma-tanítógyakornok urak most
elégülten dörzsölgetik kezeiket. Kiadták elle-
nem „Válasz“-ukat.

„Megadtuk a papnak; nem lesz belőle director soha ez életben.“

Ezt mondogathatják. E gonosz eshetőség okozta náluk a páni félelmet. Mert hiszen nyílt titok a mi intézetünkben, hogy Taritzky úr akkor, amikor tanulmányomat neki és a többi colléga uraknak átadtam, még azon órában így korteskedett ellenem:

„Ne engedjük, hogy a pap kiadhassa nyelvtanát, mert director lesz belőle.“

Gyakornokunk, Scherer István úr pedig nekem később egész naivitással, de ugyancsak kihívó modorban elmondotta, hogy nekik nem tetszik az a mód, amelylyel művemet kiadtam.

Hogy mi nem tetsző van abban a módban, melylyel én könyvemet, mint bármely más író, legjobb belátásom szerint megírtam, ki nyomattam és a többiek között kedveskedésül nekik is átadtam: ezt én akkorában eszemmel fölérni képes nem voltam; de a titok nyilvánossá levése után velem együtt ki ne értené?

Ime ez az ok, mely eme két ellenfelemet eddig annyi kudarcnak birtokába juttatta és ugyancsak ez oka az ő „Válasz“-uk megszülemlésének is.

Velők szemben a generálisság ellen tiltakoznom annyi volna, mint nekik, miután a sze-

rénységet híre után sem ismerik, szarvakat adnom.

De nem is szükséges eme tiltakozás, főleg, ha kimutatom és bebizonyítom, hogy különb közkatona vagyok, mint ők.

Ennek a bizonyítása pedig nemis olyan nehéz, amilyennek ők hiszik. Hiszen ők magok szolgáltatják nekem „Válasz“-ukban a legkapósabb érveket, következetlenségökkel és iskolázatlanságukkal a legdöngetőbb fegyvereket; de magát az alkalmat is a directorsághoz, minden áron reclamot csinálván nekem és így a figyelmet felhíván az én munkálkodásomra.

De az igazság kívánja, hogy kijelentsem, miszerint a directorság eddig még képzeletben sem hatott zavarólag az én jó álmaimra; ők azonban a „Siketnémák nyelvoktatása“ czimű, de azt épen nem tárgyaló „Válaszukban“ a 24. lapon nagy szerényen kiérvelik azt, hogy tulajdonkép a siketnémák nevelésére az ő képzettségök, t. i. a praeparandistaság bír legtöbb garantiával, amiből az övékhez hasonló finesse-szel nagyon könnyen kilehetne következtetni, hogy tehát: a directorságra is.

Ők úgy gondolják, hogy a directoratus tourjának (náluk ilyen dolog is van) theoriáját a legmagasabb forum az ő bölcsességök (?) által

fogja formuláztatni és az ő önzetlenségök (?) sugallata szerint betölteni!

Azért tették ezt, mivel félnek, hogy az ő jó boruk nem talál cégér nélkül elkelní?

Avagy attól tartanak, hogy a legmagasabb forum csakugyan engem is találhat velök szemben előnyben részesíteni?

És ha ez megis történnék, hát nem tudnák elképzelni, miért legyen lehetséges?

Ki tudná ezekre a kellő feleleteket megadni? És ki ne értené meg ezekből ama harcmódonak indokait, amelylyel eddig nekem estek, de saját fejeikre csak szégyent hoztak; sőt azok közül, kik e harcot megkezdése óta figyelemmel kísérték, ki ne látta volna előre, hogyha a küzdelmet ily tacticával folytatják, úgy az totalis felsülésökkel, végleges elbukásukkal fejeződhetik be csak?

Csak ők nem okultak dacára annak, hogy a harc fázisai tanulságosak valának.

Taritzky úrnak a „Budapesti Hírlap“-ban megjelent ama bírálatára, mely az ő „Válasz“-uk 20—30 lapján foglalt egésznek csak első 14 sorát teszi, én ama védekezéssel feleltem, mely e művem 43 lapján olvasható.

Ő fönnenhirdetett szakképzettségének tudatában nem számítván arra, hogy olyan hamar le fog hűtetni, mint ahogy én azt vele megcselekedtem, érdektársak fogdozásához látott,

és sikerült is egyet megfognia, még pedig egy igen hatalmasat, a mi gyakornokunk, Scherer István úr személyében, akit aztán én, miután az általok kifejtett közös actióban sebtiben szemfényvesztésen értem, azonnal amúgy magyarosan el is láttam.

Ezen alkalommal mindkét ellenfelemet a „Váci Közlöny“ május 8-diki számában alaposan oktattattam a bírálóban megkivántató tárgyilagosságot és egyéb sarkalatos alapkeléseket illetőleg.

Előre láthatták tehát, mi vár reájok, ha engem hadikészleteim komoly használatára kényszerítenek.

Én nem tehetek róla, ha e „Cáfolatom“ után, amelynek megírására ők erőttettek, a katasztrófa elől többé nem menekülhetnek.

Pedig menekülhettek volna, ha a „dilettans“ szót visszavonják. Én csak ezt kértem tőlök.

Ők azonban ezt nem tették; ellenkezőleg az elbizakodott gyakornok úr még a „laikus“ szóval toldotta meg.

No hát önök akarták tudós bírálóim! amit kapni fognak.

Volenti non fit iniuria.

A DOLOG ÉRDEMÉHEZ.

Azaz: Taritzky úr jóakarata, tárgyilagossága és szemérmessége.

A „Válasz“ 24. lapjának V. pontjában, ahol az én tanulmányom van megbírálva, Taritzky úr ellenvetéskép felhozza, hogy a legrégibb időben is „megnyíltak“ a siketnéma ajkai.

Erre én válaszolom, hogy bizony, ha már másutt oly régen nyíltak is meg a siketnéma ajkai, hát akkor az ő tanítványainál még máig is alig *nyiladoznak*. (Okát lásd a „Válasz“ 27. lapjának 2. bekezdésében, ahol ez van mondva: „inkább *értse* a számműveleteket mint *tudja*.“ Mily fölséges új paedagogico-didactikai dogma! Hill a „Válasz“ 16. lapján így szól: „Mindenben nyelvtanítás legyen.“ Ugyanezt mondom én el alább a 27—28. lapon, bőven kifejtve és indokolva.)

Aki erről meg akar győződni, jöjjön be

bármikor az ő számtani óráira és bámuljon a szegény siketnéma-ajkak mozdulatlanságán és az ő állítása valótlanságán; sőt bámuljon amaz alaktökélytelenségen, melynek általam oly hathatósan és lelkesen ajánlott orvosszerét ő oly hatástalanul és lelketlenül becsméri.

Jó lesz ugyanezzel az alkalommal ama társalgási ügyességről is fogalmat szerezeni, melyet Taritzky úr „Válasz“-uk 22. és 23. lapján komoly képpel emleget, és ama párbeszédecskéket is megfigyelni, amelyekről ő ugyanott oly túlboldog elégyűtséggel beszél; és meg fog győződni bárki, hogy az bizony nem egészen oly símán történik, amint ő mondja. Mert hiszen maga is megijed ama gondolatnál, hogy, hátha ezzel valaki előtt be is kellene számolni; azért mondja azután a 23. lap c) pontjában cum callida circumspectione, hogy „ennek a 8 évre terjedő tanfolyam utolsó két évében van tulajdonkép helye.“

Erre én azt felelem, hogy ennek minden osztályban helye van, és amely tanító osztálya ismeretfokának megfelelő társalgási járatosságot producálni nem képes, az nem állja meg a helyét; az ne tolja e nehéz, de nemes feladatot a felsőbb osztályok tanítóinak a vállaira.

Ezzel nem mondom, hogy a társalgás lehetetlen, sőt szívesen a kezére járok megmutatva, bebizonyítva, hogy a 6-ik osztály növen-

dékeivel is lehet igen érdekes kis párbeszédecskéket folytatni, de nem az olvasmányi módszer erőtetett alkalmosságával; hanem a fogalommagyarázatok ama kifejtési módjával, melyet ő minden áron lekisebbíteni és megsemmisíteni törekszik. És ennek bebizonyítására nemcsak a hittanban, vagy a magyar nyelvben, hanem bármely más tantárgyban vállalkozni minden percben késznek nyilatkozom.

Egy szuszra engem ezután mindjárt tájékoztatlannak is mond és álláspontomat túlhaladottnak nevezi, de elfeledi heves gerjedelmében, hogy „Válasz“-ában a „Harmadik korszak“ című bekezdéstől kezdve a 13. lap. IV. pontjáig nekem mily fényes elégtételt szolgáltatott. Oly fényes elégtételt, amely kimutatja, hogy nem én vagyok az elmaradott ósdi álláspontú; hanem igenis azok a büszke szakférfiak (?), akik még egy Saegert-től is átalják a tanulást, holott ez az összes poroszthoni siketnéma-intézeteknek felügyelője volt.

Az eme korszakban említett „eklektikusok“ alapelve szerint: „a siketnémák tanításában (nyelvtanításában) szigorú rendszerességgel kell eljárni s ennél fogva a szemléltető oktatás és a szabad nyelvgyakorlatok (szólásmódok) mellett annak idején (a 2. vagy 3. iskolai évben) a tetszerű alaktani oktatást is el kell

kezdeni s a tanfolyam befejezéseig végig vezetni.“

Továbbá: „amennyiben Hill kézikönyvei (az olvasókönyvek) 10, 12 évvel később jelen-
tek meg vezérkönyvénel, Saegert módszer-
tanához gyakorló táblákat (Sprachtafeln) csa-
tolt, melyek az alaki nyelvoktatásnak kitűnő
segédeszközeiül bizonyultak be.“

Tehát még a nagy Hill sem kicsinyelte azt
a Saegertet, aki „Normallehrplan“ című köny-
vében röviden így jellemzi eljárását:

„A hangzó nyelv megtanulása a siketnémá-
nál nem mehet végbe azon az úton, amelyen
haladva azt az érzékű szokta elsajátítani
— — — — : a siketnémánál még ama ne-
hézségekkel is számolnunk kell, hogy ő tulaj-
donkép képekben gondolkodik — — — — .
A siketnéma nyelvoktatása ennélfogva rend-
szeres beosztást igényel sat.“

Mi a nyelvoktatás rendszeressége? Nem a
grammatica?

Hát az e pontban még felsorolt: Schöttle,
a halhatatlan hírű Arnold és Vatter, kik mind-
hárman grammatikai alapon állanak, oly tör-
pék szegények, hogy bíráló uraimék csak
amúgy félvállról és lóhátról beszélhessenek
rólok?

És kérdem ezek után, ki az egyoldalú, el-
maradt álláspontú, vajjon a szakavatott (?)

urak e, akik a nyelvtanítás legújabb stádiumát illetőleg teljesen ignoransok és a grammatikai elvet cynikus módon fumigálják és nevetségessé tenni erőködnek; vagy pedig magam, ki módszertani tanulmányom 92, 93. lapján, erősen hangsúlyozva így méltánylom mind a mondattani, mind pedig a grammatikai elveknek szükségességét:

„Ismétlem, amit a „Néptanítók Lapja“ 90. számában folytatott cikkem 11. pontjának végén mondtam, t. i. azt, hogy képezze *mindlunk a folytonos társalgás a mondattani alapot és vegye észre e társalgásból a növen-
dék, miszerint neki arra, hogy a név- és ige-
alakokat eltalálja, bizonyos tájékoztató útmu-
tatásokra van szüksége: akkor örülni fog,
hogyha ezen alak- és érteményváltoztató ré-
szecskéket (a ragokat és képzőket) mint ezen
útmutatásoknak óhajtott kulcsait mindnyáját
könnyen átnézhetőleg együvé állítva szemlél-
heti.*“

A 24-től 25. lapra terjedő első bekezdés legutolsó sora ellenmondásba jön azzal, a mi a 24. lap szórt betüiben állítva van. Itt azt mondja a bíráló vagy mondatja érdektársával, hogy a nyelv teljes birtokába csak az életben, auto-didaktikus úton juthat a növendék; amott pedig azt, hogy „ha a beszélés (anyag és alak) vérévé nem vált, akkor rosszul tanítottuk s nem feleltünk

meg célunknak.“ Valamivel fölebb meg az az épületes okoskodás van megkockáztatva „ha a siketnéma csak erre támaszkodva akar boldogulni, akkor nem boldogul.“

Mire én rögtön rámondom:

Hogyha Taritzky ur így akar okoskodni, akkor ne okoskodjék.

A 25. lap 2. bekezdésében tagadásba veszi az alaktan tanulásából származható gyönyört, a mi annak jele, hogy ő az alaktan szépségeibe soha sem hatolt be.

Ignoti nulla cupido.

Azt mondja, hogy szabályokat tárgyalok, de egyet sem hoz fel ellenem; pedig megteszi másutt, hogy sorol fel — példákat, de ezeket is mindig csak saját hátrányára, a mint alább világosan ki fog tűnni.

Ugy látszik, Taritzky ur nem is tudja, mi a szabály.

Vagy félt, hogy a felsorolandó szabályok nekem adnának igazat?

A 25. lapon „A borús kép derültebb pontjai“-nak elbírálásában ismét éktelen fölsülést okoz magának, írván: „S vajjon nem-e tapasztalt vagy hallott tényeken elevenül meg a fantásia?“

(Talán: elevenül-e meg?)

Nem-e az a legképzelődőbb, (?) aki sokfélét látott vagy olvasott?

(Talán: nem az-e?)

És e kérdésre az én javamra „igen“-nel felel.

Valóban, én is egész tanulmányom folytában azt hangsúlyozom, hogy a siketnémának igenis látnia, és ismét csak ezerszer meg ezerszer látnia kell mindent, hogy nyelvi tapasztalatokra tehessen szert.

És azt hiszem, a bíráló urral szemben, hogy nemcsak minden psychologus, hanem egyúttal minden physiologus is egyet ért velem abban, ha azt állítom, hogy a látottakra vonatkozó fantásia erélyesebben működik az olyanban, aki kizárólag reá van utalva, mint a hallóban, akit a világ külzaja látomásaiban megzavarhat, amint tanulmányom is mondja, sőt azt a tapasztalásra hivatkozva a 9. lapon be is bizonyítja. Csakhogy Taritzky ur nemcsak a bizonyítást hagyta el, hanem még magának a tételnek is a felét, csakhogy az én állításomba beleköthessen.

Nem tudja Taritzky ur, a szakavatott bíráló(?), hogy a gimplit épen azért szokás szemevilágától megfosztani, miszerint ezáltal fantásiája az ének, tehát a hangok terén productivabbá válják?

Lám! mily fantásia-szegény az én szakavatott (?!) bírálóm még a saját szakmaköréhez tartozók felfogásában is.

Ez azonban csak látszat, csak tettetés. E

fantásia-szegénység nála nem eredeti, hanem szerzett bűn. Tapasztalatból tudja ő, hogy a „dolce far niente“ életmaximára nézve az erőlyesebben működő fantásia akárhányszor veszedelmessé is válhatik.

Hogy ezek mellett nem érti, mint lehessen előre is nagy anyagquantumot elsajátíttatnunk későbbi rendezés kedvéért, ez ismét csak a most vázoltam, benne sajátságos kialakulást nyert fantásia-szegénységnek tudandó be.

Kimondom én e gyarló és ennélfogva szármalmat gerjesztő érveléssel szemben, hogy igenis lehet, főleg minálunk, ahol a mechanicus gyakorlatoknak a beszédtanítás alkalmával oly tág tér nyittatik; kimondom, hogy igenis lehetne, sőt kellene megtennünk, miszerint pl. a rövid: **a**, **e** végzetű névszók ragozása mechanice és egyúttal szemléltetve begyakoroltassék, ilyenképen:

béka	béke
<i>béká-k</i>	<i>béké-k</i>
„ <i>-t</i>	„ <i>-t</i>
„ <i>-n</i>	„ <i>-n</i>
„ <i>-m</i> sat.,	„ <i>-m</i> sat.,
„ <i>-ra</i>	„ <i>-re</i>
„ <i>-ről</i>	„ <i>-ről</i>
„ <i>-hoz</i>	„ <i>-hez</i>
„ <i>-nál</i>	„ <i>-nél</i>
„ <i>-től</i> sat.	„ <i>-től</i> sat.

Megmutatom az ilyen szemléltető és mégis beszéltető mechanicus úton, hogy még a képzővel is tisztába lehet hozni növendékeinket, még pedig nem csupán alaki, hanem tartalmi tekintetben is.

Alakilag így :

ság	ség
jó ság	ép-ség
nagy-ság	szép-ség
ravasz-ság	egész-ség
igaz-ság	nehéz-ség
sat.	sat.

Tartalmilag így :

Isten- { nek jósága van. } = Isten jó.
ben jóság van. }

A kép- { nek szépsége van. } = A kép szép.
en szépség van. }

A rókában ravaszság van. = A róka ravasz.
 Sat., sat.

De az én szemes bírálóm ezzel szemben azt az ellenvetést teszi, hogy nem szabad érthetlent tanítanunk, és hogy a tisztelt olvasónak fogalmat nyújtson arról, hogy mi az az érhetetlen, a „Válasz“ 27. lapjának 3. pontja közepén e gallimathiassal érvel:

„hogy a növendék ne tudja a nyelvet, hanem értse“

(Logikai monstrum !)

„Nem fektetünk súlyt sem a priori sem a posteriori *megokolásra*.“

Én e bölcseséggel ellenmondólag azt hiszem, hogy az ilyen szemléltető és egyuttal gondolkoztató, mechanicus és ennélfogva a helyes beszédet fejlesztő módon elkerülhetnők a sikitnémáknál nagyon is gyakran előkerülő ilyenféle nyelv- (nem írás-) hibákat:

békanak, békanák, magaval, magavál stb.

iga-zsag, igaz-sag, igá-zsag, iga-zság stb.

Sok képzelő erő szükséges ezeknek megértésére bíráló uram?

És nem képes a különben elmés (?) bíráló úr elképzelni, hogy az illetén szemléltető megokolás és tájékoztatás egyúttal *gyönyört okozó* is lehessen.

Ugy látszik a szakférfiú (?) úr nem tudja, hogy az észnek legnagyobb élvezete abban áll, hogy elbirja találni a dolog igaz útját és módját?

Vagy minek tulajdonítja azt, hogy a siketnéma így is beszél:

bánátaban, banatában, banatabán e h. bán-atában; almáik e h. álm-aik; vannak e h. van-nak; tutak e h. tud-tak stb.

Nem tehetné meg itt a kellő jó szolgálatot a gyök, képző és rag szemléltető és ezerszer meg ezerszer beszéltető mechanicus megokolása?

Tovább magyarázzam még az ön módszérének halálos bűnét?

A 6. lapon a végtől 6 sorban Taritzky úr érdektársával vállvetve így vélekednek e szomorú valóság előtt elinalhatni:

„Beszél az (a siketnéma t. i.) az elsőtől az utolsóig, de csak bizonyos körben s bizonyos alakokkal.“

Igazabban: bizonytalan körben és bizonytalan alakokkal, ugy e bár?

Nem épül a tisztelt olvasó ama hősiességen, melylyel jeles bírálóim itt a gordiusi csomót ketté vágják?

De ezzel szemben egy cseppet sem tartózkodnak a „Válasz“ 7 l. 2 pontjában magokévá tett Stahm-féle „lélektani alapokon nyugvó“ (ők mondják az én javamra) tantervvvel ezt állítani:

„2. a siketnémának a szónyelvet alaposan (s így talán nem ama bizonyos körben és bizonyos alakokban?) s legalább is annyira kell megtanulnia, hogy azt elegendő terjedelemben és készséggel megérthesse és használhassa.“

S maga a főbíráló Taritzky úr is azt mondja a „Válasz“ 25 lapján az első bekezdés végén:

„S ha neki a beszélés (anyag és alak) révén nem vált, akkor rosszul tanítottuk s nem feleltünk meg célunknak.“

Csakhogy Taritzky úram a „Válasz“ vége-

felé már elfeledkezett róla, hogy másutt az érdektárs úrral vállvetve mit táltak a tisztelt olvasó közönség elé.

Ez a szellemi tálalmány pedig a saját erejükből telőleg, német auctorok megkérdezése nélkül történvén, vagy készülvén, ugyancsak ízetlen mind tartalmilag, mind pedig alakilag.

Ime ez szószerinti szövegében az az út és mód, amelylyel ők a „sötét lapot“ tudományuk fényével megvilágítani, az „alaktalan gyúrmát“ paedagogiai jártasságukkal idomítani e „Válasz“okban vállalkoztak:

„A tudomány feltalálta a kerülő utat, a melyen haladva a tömeg hovatovább alakot nyer, de az (az alak, vagy az út?) annyira rögzös és homályos, hogy — hasonlattal élve — olyan, mint a sötét éj, a melyben csak tapogatódzva (talán tapogatózva?) s bizonytalan lépésekkel haladhatunk.“

No hát ez elég szerény bevallása a szomorú szakképzettségnek.

Nem jobb-e a szakférfiak minden eddigi egymást halomra döntő ellenmondásánál az, amit én tanulmányom 4. lapján így írtam meg:

„A siketnéma tehát ma már beszél, utánunk „mondja az ajkainkról lelopott szót és hibátlanul eltudja olvasni midazt, amit írva, nyomtatva lát.

„És a beszédtanítás e nagyszerű vívmánya
 „olyannyira kedvező eredmény, a tovább ta-
 „nitásnál oly annyira becses alapkészültség,
 „hogy azt a siketnémát, aki ennek birtoká-
 „ban van, ezután a nyelvismeretnek ránézve
 „ugyancsak tekervényes útjain, a siker biztos
 „tudatában tovább kalauzolhatjuk.

„E tovább kalauzolás abban áll, hogy most
 „már minden rendelkezésünkre álló erővel
 „odahassunk, miszerint növendékünk, az életbe
 „mint a mások beszédét tökéletesen megértő,
 „a saját gondolatait pedig szabatosan kife-
 „jező egyén lépjen ki.“

Alább a 26. lapon, a „közös jellemvonások“
 bekezdésű pontban Taritzky úr a ferdítés
 nagymestere gyanánt tündöklök. Ennélfogva
 én ide írom az ő birálatával leendő összeha-
 sonlíthatás végett a tanulmányom 11. lapján
 kezdődő egész fejezetet, hogy lássa az olvasó
 közönség, kiben van több hivatottság és lelke-
 sült egyszerűetet, de talán még több szakkép-
 zettség is nemcsak a siketnémák, hanem egy-
 általán az ifjúság nevelésére, vajjon nekem-e
 vagy pedig Taritzky úrnak?

Azt fogja itt rám Taritzky úr a tőle meg-
 szokott nagyképűsködéssel, hogy a gyermeket
 haszontalanságokkal gyötröm, igényeihez al-
 kalmazkodni nem tudok s az ilyen ráfogás
 után mi következhetnék egyéb, minthogy saját

magam ellen művemből páratlan, de egyszersmind qualificalhatatlan impudentiával idézetet is hoz, mondva a többi között „de ezt csak frásisnak vehetjük.“

Nohát az én frázisom szóról-szóra ez :

„Közös jellemvonások.

„De vannak a siketnéma és a halló szellemi életében bizonyos közös érintkezési pontok, közös jellemvonások, melyek tanításunknak épen úgy előnyére lehetnek, mint hátrányára.

„Ilyenek :

„a) Hogy Fellenbergnek e találó mondása : „Semmi sem ellenkezik annyira a fiatal vér elevenségével, mint a tétlenség, mely, ha szervi bajjal nem hozható kapcsolatba, minden bizonynyal rossz nevelés eredménye“ épen úgy ráillik a siketnéma gyermekekre, mint a hallóra.

„b) Hogy a siketnéma gyermek épen úgy örül, ha magában tehetséget bir fölfödözni, ha látja, hogy mi e tehetségével rokonszenvezünk, mint a halló. És őt e tehetségének észrevése, méltánylása és élesztgetése által épen úgy föllovalhatjuk, mint a hallót.

„c) De kétségtelen az is, hogy valamint a halló gyermek igen ügyesen kihasználja a tanító gyengeséget és elnézését a végből,

„hogy magán könnyítsen; épen úgy a siket-
 „néma is a fogyatkozásai iránti részvétet és
 „az intézkedések lanyhaságát kényelmének
 „megóvására aknázza ki.

„d) Kétségtelen továbbá, hogy a siketnéma
 „a tanulás iránt épen olyan közömbössé tehető,
 „mint a halló. Csak ne alkalmazkodjunk az
 „ő igényeihez, csak ne fokozzuk benne a
 „tudvágyat csak ne éleszszük benne az ön-
 „bizalmat és becsvágyat: és ugyanoda jutunk
 „vele, mint a hallók legnagyobb részével,
 „oda t. i., hogy örökre gyűlöletessé teszünk
 „előtte minden tanulást.

„És ezen, a hallóra nézve is sivár állapot
 „a siketnémánál kétségbeejtővé lesz, mivel a
 „hallót a külingerek még később is észre
 „térithetik, a siketnémánál ellenben ez nagy
 „valószínűséggel nem fog bekövetkezni.

„És megjegyzendő, hogy az ismeretszerzési
 „munka nemcsak azért válhatik undort ger-
 „jesztővé és gyűlöletessé, mivel az észre szer-
 „felett nagy nyomást gyakorol; hanem leg-
 „kivált azért, mivel nem alkalomszerűen és
 „érdekesen, nem ízletesen és nem megemészt-
 „hető állapotban találhatik fel.“

Gondolja meg, tudós bíráló uram! hogy van-e
 a magalában járó paedagogus, aki ezen frá-
 sisommal szemben önnek igazat ad?

A 26. lapon, amidőn „Teendőink körvona-

lozása“ című fejezetemet bírálja, nem ért egyet e következtetésemmel: „kitűnik, hogy a siketnéma csak alaki eszközökkel juthat a nyelvnek birtokába.“

Többet szóról-szóra közölni nem mer, úgy látszik, savanyú bíráló uramnak a szülő, nem mer tehát hozzá nyúlni. — De még rátekinenie is kár volt. Jobb lett volna e fejezetet teljesen agyonhallgatnia, mint emez alakban megtámadnia és így minden tárgyilagosságot nélkülöző szellemi impotenciáját bevallania.

Mert, kérdem, ki ne látná be, hogy a siketnéma csakis alaki úton tanítható meg a nyelvre? Mikor vele beszélünk, nem alakot olvas le ajkainkról, s mikor könyvből olvas nem alakokat lát?

Vagy olyan valami a nyelv, hogy azt szaglással, ízléssel vagy tapintással is ellehet sajátítani?

Hiszen a 7. lap 1. pontjában vállvetett erővel ezt írták:

„1. pont: minden hallhatót, tehát a hangzó nyelvet is láthatóvá kell neki tennünk.“

És fogja-e azt látni, a minek nincs alakja?

És ezen teljes tájékozatlanság mellett a bíráló úr valamivel lejjebb mégis dőlt betűkkel meri kimondani, hogy ő „lélektani“ alapokon nyugvó munkákra támaszkodik!

Ugyane pontban ezt is mondja:

„Mi az alakokat az alkalomszerűségnek alárendeljük, s nem kívánunk az alak számára alkalmat előidézni.“

Erről megvagyunk győződve.

A bíráló úr és méltó érdektársa még eddig semmit sem kívánt előidézni, ami neki munkájába kerülhetne.

De ám akkor ne is tartsa magát érdemesnek a szakférfiú nevére.

A 26. lap vége felé pedig így szól:

„Azon állításával szemben, hogy a siketnémák számára írt nyelvtannak mind alakilag, mind tartalmilag többet kell felölelnie, mint a hallók számára írottnak“ sat. folytatólag ezt mondja: „az intézeti tanításnak semmi haszna sem lesz, ha a siketnémának kilépése után is könyvre lesz szüksége s e nélkül nem tud magán segítenie.“

S ezzel újra ellenmondott annak, amit a 24. lap szórt betűiben, mint nagy és fontos újságot, tulajdon felfedezést bemutatott, s amit mi fentebb a 12. lapon már vele szemben oly pompásan fel is használtunk.

Szegény logika, talán te is tanulmányt írtál, hogy a szakférfiú oly kegyetlen veled szemben!

De mit öneki a logika, mikor a fentebbi ellenmondásra szüksége volt, hogy tetejébe új absurdumot állíthasson, azt t. i. „hogy nyelvtani tapasztalatokra nincs szüksége (már a

némának?), a nyelvi tapasztalatokat pedig nem a könyv, hanem az alkalom adja meg.“

Csakhogy önök, bíráló uraim! az alkalmak előrángatásában sem valami példás buzgalműak, amit főntebb dicsekedve ki is mondtak.

„Szerző e kettőt mindig összetéveszti és úgy látszik arra nem gondol, hogy nyelv létezhetik nyelvtan nélkül de nem viszont.“

És, a bíráló urak véleménye szerint, ez az én főhibám.

Ezerőssérvellenem. Menthetetlenül elvesztem!

Csakhogy az én kemény fejem nem fogja fel, hogy ha ez így áll, miért tanulják akkor a hallók a nyelvtant, és miért kellene épen a siketnémákat annak tanulhatásától megfosztanunk?

Aztán meg bíráló úr tanítványai bizonyítják be legjobban, hogy ugyancsak nem bírják a nyelvet? Hát az örökérvényű, elévülhetetlen és megdönthetetlen didactikai elvek mindössze is csak ennyire vezetnek?

Nem volna hajlandó elvégre is elhinni, hogy a nyelvtan is csak lehet valami, mikor a legújabb kor Saegertje, Arnoldja, (ki eddig a beszédoktatásban senkitől sincs elérve) és Vattere azt olyan szépen bebizonyítják és én hasonlókép hajlandónak mutatkoztam annak bebizonyítására, amit azonban ön viszont nem volt hajlandó megengedni.

De erről később úgyis bővebben kell szólanom.

„A többi tankönyveket illetőleg (úgy mond a bíráló úr a 27. lapon) nincs rájuk szükségünk, hanem használjuk a hallók számára írottakat.“

Miért irtak tehát tankönyveket: Hill, Arnold és a harmadik korszak emberei mindnyájan?

Én azt felelem rá, hogy azért, mert értettek hozzá, ami a könyvírásnál a főkéllék, aztán meg azért, mivel tapasztalásból győződtek meg, hogy a siketnémának más tankönyvekre van szüksége, mint a hallónak.

Vagy azt hiszik, hogy a németek és franciák tapasztalatok és kutatások nélkül írták meg tankönyveiket és módszereiket, mint önök „Válasz“-ukat?

Vagy önök azt hiszik, hogy már valamilyes értékű kutatásokat tettek, ha összecepigettek német szerzőkből egy pár ellenmondást saját állításaik tönkretételére, és kiírták mottóul Turgotnak azt a mondását, mely „Válasz“-uk első lapjának végig olvasása után rögtön a nyakukba szakad és önöket megsemmisíti?

Kár volt az ellentéteket egymáshoz oly közel hozni.

Nem magoknak használtak vele, hanem nekem.

Én a siketnémák tankönyveiről tanulmányom 14. lapján így írok:

„b) A többi tankönyveket illetőleg ezt „feleljük :

„A siketnémák módszeres nyelvtanítására, „amely tulajdonképen az értelmes beszélni- „tudást vallja végcéljául még minden más „tankönyvek szerkesztésénél és kezelésénél „is folyton tekintettel kell lennünk.

„Egy tantárgyban sem engedhető meg „ennélfogva, hogy a növendék értelmi vagy „beszédbeli ügyesítését figyelmen kívül hagy- „ja; hogy a növendékkel csak „igen“-nel „vagy „nem“-mel, vagy pedig csak a mondat „azon részével feleltessen, melyen a kérdés „nyomatéka fekszik, hanem feleljen a mondat „minden részének kimondásával.

„A hallók számára írt tankönyveknek az „a sarkalatos hibájok van a siketnémára „nézve, hogy e lényeges körülményt számba „venni nem kénytelenek.

„A siketnéma számára olyan könyvek le- „hetnek csak jók, melyek egységes nyelv- „tanítási szellemtől vannak áthatva és az ő „beszélő képességét minden oldalról támo- „gatják és előmozdítják, szóval az ő speciális „igényeit mindenekelőtt szemmeltartják.

„Nem elég tehát pl. a számtanban sem, ha „a gyermek csak szótalán gép módjára ösz- „szead, kivon, szoroz, oszt; hanem mondja is „el, mit tesz, miért teszi; mondja, hogy amely

„számokat összeadja, azok összeadandók;
 „hogya az, amit összcadás által kap, összeg;
 „hogya az összeg nagyobb, mint az össze-
 „adandó részek különvéve, együttvéve pedig
 „velök egyenlő; hogya összeadás által a szám
 „nagyobbodik; hogya az összeadás jele az
 „álló kereszt; hogya az összeadandókat akár-
 „milyen rendben írhatjuk, de egyesnek egyes
 „alatt, tizesnek tizes alatt sat. kell állania;
 „hogya az egyes jobbról az első helyen, a
 „tizes a második helyen áll sat. sat.

„Az ilyszerű töről-hegyre való szabatos
 „elmondatus a beszédtkéleatesbítés érdekeben
 „minden tantárgyban megkivánandó és any-
 „nyira mellözhetetlen, hogya nélküle a siket-
 „néma nyelvét soha teljesen megoldani nem
 „fogjuk. De meg kimerítő, mindent felkutató
 „természeténél fogva bő alkalmul szolgál a
 „hiányos ismeret kiegészítésére és annak
 „minden porcikájában való átértetésére. És,
 „ami földolog, tág tért nyit a gondolkozásra,
 „és így fölébreszti, megkönnyíti, fejleszt és
 „munkára szoktatja az ész bíráló képességét;
 „és miután mindezekben csakis tapasztalati
 „igazságokkal foglalkozik, kizárja a hibás
 „észlelést, számüzi a hamis fantázia torzala-
 „kulatait és az észre nemcsak parancsolólag,
 „hanem egyszersmind megnyugtatólag is
 „hat.“

Kiírtam ide a siketnémák többi tankönyveit illető nézeteimet, melyek valószínűleg nem ellenkeznek a „Válasz“-nak 16. lapján Hill-től idézett eme mondattal: „Mindenben nyelvoktatás legyen.“ De ünnepélyesen kijelentem, hogy nem bírálóm és érdektársa kedvéért tettem, akiknek legkisebb gondjok is nagyobb mint a reájok bízott siketnéma nyelvét megoldani; akik minden kimerítő munkánál halálos görcsöket kapnak; akiknek „Válasz“-ok tanusága szerint a gondolkozás annyira terhes és ennélfogva bíráló képességök oly szerfelett hiányos; akik a tapasztalati igazságok felsorolásában oly szegények és ennélfogva észleleteik oly alaptalanok; akik az ész parancszaváról még hallani sem akarnak, mivel félnek, hogy ennek engedelmeskedniök, azaz dolgozniok kellene; akik egy cseppet sem sóhajtoznak az igazság diadala és az ész nyugalma után, de igenis a valótlanóságok terjesztése- és a béke és nyugalom felforgatására törnek, mondom, nem bírálóim kedvéért tettem ezt: hanem igenis a félrevezetett közönség tájékoztatása végett, miszerint az elvek körvonalozását abban az alakban lássa saját szemeivel, amint azokat az én „dilettans“ eszem megszülte és „laikus“ jóakaratom megírta.

De még a „Néptanítók Lapjának“ 1886. no-

vember 3. számában is írtam én egy cikksorozatot a siketnéma tanításról, ahol, miután kifejtettem, hogy a könyvből való tanulást (magolást) a tárgy közvetlen szemléletéből kiindulóval kell helyettesítenünk, a tankönyveket illetőleg ezt mondom :

„Otthonra adott leckék tanulásakor azonban, „vagy pedig ismétléskor a tankönyv meg- „becsülhetetlen segédeszköz lesz, melynek „ilyenkor könnyen kezelhető voltánál fogva „minden véleménykülönbségen fölül álló értékét senki sem vonhatja kétségbe. Sőt el- „engedhetetlen követelményül álland minden- „korra, hogy minden tantárgynak legyen egy „a módszer igényeihez szabott kézikönyve.

„Erre pedig ezeket az okokat sorolom fel :

„a) Mert csak a scriptum manens lehet az „összehasonlítás tárgya a tantervvel szemben ; „a verbum volans ellenben annyiszor birhat „más alakkal, ahányszor azt ajkainkon kibocsátjuk.

„b) Mert egy értelmesen szerzett vezérfonal még a középszerű, de buzgó tanítót is „teljes sikert biztosítólag tájékozhatja.

„c) Mert ily vezérfonal hiányában a középszerű tanító boldogulni nem tud, és épen a „leggeniálisabb tanítóval történik meg igen „könnyen, hogy a folytonos újítás és kísérletezés veszélyes csábításainak lesz kitéve.

„d) Mert egy jól szerkesztett kézikönyv a „tanítót megnyugtatja, őt ugyanakkor a dolognak idővesztegető írásásától és íratásától megkíméli és így nemcsak a tanítás menetét gyorsítja, hanem hasonlíthatatlanul nagyobb mennyiségű tananyag elvégzését teszi lehetővé.

„e) Mert végül éppen a siketnémának van „szükség nemcsak a hallónál is több ismétlésre, mit tankönyv nélkül éppen úgy nem tehet, mint a halló; hanem még arra is, hogy a könyveket megszokja, megszeresse és azokban kárpótlást találhasson ama csapások enyhítéséül, melyek reá süketsége következtében oly súlyosan nehezednek.“

Taritzky úr eme rá nézve teljesen meddő, rám nézve pedig annál termékenyebb pontnak végén; amint az a „Válasz“ 27. lapjának első bekezdésében olvasható, befejezésül így okoskodik:

„Addig is míg növendékeink némileg önálló nyelvismerettel nem bírnak, csak egy tantárgy létezik, mint tantárgy, a nyelvoktatás és ennek keretébe illesztetik be minden más.“

Ezzel befejezte a bíráló úr ezt a pontot.

De hát nekem szól ez a lecke, aki a már beszélni tudó siketnémák nyelvoktatásáról értekezem?

A „Válasz“ 27. lapjának szórt betűiben sem-

mit sem mond ellenem a bíráló, mivel én fölteszem a növendékről, hogy már beszél és így azt, hogy a nyelvről már fogalommal bír; de ugyancsak erősen követelem ezután, hogy az alakokat jól megtanulja, azok megokolása által pedig gondolkozóképességét és beszélőügyességét is gyakorolja. És így, csakis így lesz elhárítva ama tökéletlenség, melynek fennforgását a bíráló sem meri tagadásba venni, hanem azokat consatálja e szavakkal:

„Azt mondja t. i. hogy a nyelv alakokban járatlan siketnéma így szól hozzá: „Kér nem tud levél ír“ stb.

„*Elismerjük észrevételének helyességét.*“

És ez nekem a legnagyobb satisfactio, mert ha az észrevétel helyes, akkor nekem igazam van és a bíráló úr minden álokoskodása önmagában összedől; akkor következik, hogy az alakokat tanítanunk kell.

De a bíráló úr ennek dacára közvetetlen folytatásul mégis tévelyében csökönösen megmaradva így ír:

„de okát nem abban találjuk, amiben szerző, hanem abban, hogy azt a kifejezést nem tanulta meg eléggé *szemlélni.*“

Kinek ne jutna itt eszébe a hitetlennek amaz istentagadása, melyet a szentírás eme szövegéből olvasott ki:

„Dixit insipiens in corde suo: *non est Deus.*“
Ps. 13.

Hogy kitűnjék, miszerint Taritzky úr egészen eme pártatlansággal és szemérmességgel járt el tanulmányom megbírálásában, azért ide írom tanulmányom 16—17. lapjáról ama megokolást, melyet ő oly rosszakaratúlag elferdített:

„És ez természetes dolog, mivel sokkal „könnyebb a sokszor szemlélt és függelékei- „től különválasztható változatlan gyökalako- „kat megjegyezni, mint ama folyton változó „függelékeket (a képzőket és ragokat), me- „lyeket kellő csoportosításban nem *szemlélt* „és így soha tökéletesen meg nem érthetett, „alaposan be nem tanulhatott.

„Nem mutatja-e ez, mi a teendőnk?

„Nem elég érhetően mondja-e ez nekünk, „hogy e bajokon csakis a hiányzó alaki ismeretek közlése által segíthetünk?

„De igen, — alaki ismeretek, még pedig „kimerítően tárgyalt és egyszersmind a tanuló által megokolható és megokolandó alaki ismeretek vannak egyedül hivatva e bajokon „segíteni.

„De midőn ezt hangsúlyozom, egyúttal minden félreértés elkerülése végett kijelentem, „hogy nem a priori alkotott theoretikus megokolásokat követelek, hanem olyanokat, me-

„lyeket a tanuló opticus uton (Nem szemlélet „ez bíráló úr?) teljesen vérvé lett tényekből „nyomban levonhat.

„Ugy kell a siketnéma számára a nyelvtani „tényeket csoportosítani, hogy már maga a csoportosítás foglalja magában a megokolást is, „és hogy valami szükségesnek kifejedése egyenesen lehetetlenné tétessék.“ stb.

Nem világosabb ez egy kissé, mint a bíráló úrnak minden eddigi vergődése és kapkodása és nincs itt kimondva minden, ami által bárki is megértheti az én módszeremet?

Csak a főbíráló úr nem ismeri ezt fel benne, mivel e módszer kivitelének útja egy kissé egyenesebb és világosabb, mint az övé és hozzá minden tekintetben méltó érdektársáé, amelynek „útja kerülő, és oly sötét, mint az éj.“ „Válasz“ 4. lap.

De a végén csattan az ostor.

A „Válasz“ 27. lapjának utolsó pontjában „Alaktanomat“ a bíráló úr egészen rosznak tartja.

De azért nem sorol fel egyetlenegy alaktani példát sem, hanem csak szókat kap ki belőlök; mert hiszen e példákkal bizonyította volna be csak igazán az ő vékonypénzü voltát a tisztelt közönség előtt, amely külölonben már az eddigi-ekből is eléggé meggyőződhetett, hogy mennyiben van neki igaza és mily készütséggel ren-

delkezik velem szemben: hanem igenis alak-
tani példák helyett utal logikai magyaráza-
taimra és egyebekre, melyeknek még címeit
is lusta volt megnézni, és ezekből nagy diadal-
érzettel csodálatra méltó szeméremérzetének
heves felfortyanásával és a felülkerekedett
viador büszke modorával engemet tapintatlan-
ságról, aesthetikátlanságról vádol.

No, megadta ezzel a halálos döfést — ma-
gának.

1. megtámadott példa: „bába“.

Nálam a 18. lapon ez van:

Pl. V é g h a n g z ó : a, m e l y r a g o z á s k o r
m e g n y ú j t a t i k.

Többsesrag: k.

Vég szótag:

ba. Főnevek: *baba, bába, guba, hiba, liba,*
suba, szoba sat.“

Mi megbotránkoztató van itt a „bába“ szón?

2. megtámadott példa; „szül“,

Nálam a 20 lapon ez van:

I. Csoport.

Átható igék.

Végbetű vagy vég szótag:

1. *Csal, fal, hall, nyal, vall, szól, tol, nyel,*
szel, öl, szül.“

Hol van itt a szemérem megsértve?

Nálam továbbá a 43. lapon ez van:

„c) **Alkalmazás = feladvány.**

Ird le a példák szerint (azok szerint t. i. melyeket előbb szemléltettem és össze-vissza gyakoroltattam) a következő igéket: *ad, fut lát; kel, lép, ver; fog, nyom, von; döf, lök pök; gyür, szül, tür.*“

Nem a szemfényvesztés kedvéért van itt a „szül“ felemlítve és bíráló uram által meg-róva?

Azt kívánja, hogy még ezután is komolyan vegyük együgyű handabandáit?

3. megtámadott példa: „kosz.“

Nálam 24—25. lapon ez van:

„B) **A tárgyragból.** (T. i. példa.)

Végtaghangzó: o, ó.

a) *Csoport. Tárgyrag: t.*

Ide: l, ly, n, ny, r, s, sz, és z-re végződő szók tartoznak, u. m.:

Fn.: *fátyolt, molyt, hont, bársonyt, bort, kost, koszt, kalózt* stb.“

Miért bántja itt bíráló uramat a „kosz“?

4. megtámadott példa: „*Amit nem ember készített az teremtmény; a lovat nem ember készítette; tehát a ló teremtmény.*“

Nálam a „**tehát**“ kövérbetűkkel van nyom-

tatva, mivel e példát a kötőszók megmagyarázásánál alkalmazom.

Maga után a példa után nálam még ezek állanak:

1. *Mi az, amit nem ember készített?*
2. *Ember készítette a lovat?*
3. *Mi tehát a ló?*
4. *Ember készítette az almáját?*
5. *Mi tehát az almafa?*
6. *Ember készítette a vizet?*
7. *Mi tehát a víz?*

De nálam e IV. sz. példa előtt eme III. sz. áll.

III. sz. *Amit az ember készített, az készítmény; az asztalt az ember készítette: tehát az asztal készítmény.*

1. *Mi az, amit ember készített?*
2. *Ember készítette az asztalt?*
3. *Mi tehát az asztal?*
4. *Ember készítette a könyvet?*
5. *Mi tehát a könyv?*
6. *Ember készítette a ruházatot?*
7. *Mi tehát a ruházat?*

És ezt még egy II. és I. számú példa előzi meg, mind a tehát logikai és egyszersmind szemléltető megmagyarázása végett.

De én még e megtámadott példát a szemlélet és synonymia igénybevételével is meg-

merem magyarázni, még pedig minden lelki-
ismeretfurdalás nélkül ímígy:

Az, amit nem ember készített, teremtmény;
 { *mivel* } *tehát*
 { *minthogy a lovat nem ember készítette.* } *azért*
 { *miután* } *annál fogva*
a ló teremtmény.

Hogy mi van ebben paedagogia tapintat-,
vagy szeméremérzetnélküli, erre talán csak a
tudós (?) bíráló úr tudná megadni a feleletet.

Feltehető azonban róla, hogy ebben őt má-
sát sehol sem lelő szeméremérzete (?) tartotta
vissza.

5. megtámadott példa: „Mocskos embert eszi
a **kosz.**“

Ez nálam 85. lapon 21. sz. a. így van:

A himbirkának neve **kos.**

Mocskos embert eszi a **kosz.**

És a rovat, melyben ezek az ilyen példák
vannak a 83. lapon kezdődve ezzel a címmel
bir: „Mással hangzókeményedés okozta érte-
ményváltozás.“

6. megtámadott példa:

„Undort keltve büzlik a **dög.**“

Ugyanaz alatt a rovat alatt áll.

Mindakettőre nézve úgy hiszem, kellőleg
megfelelek, ha azt mondom a finyás bíráló
úrnak:

„Naturalia non sunt turpia.“

De a bíráló úr ezen teljesen magában álló igét „tojik“ is megtámadja a 30 lapon.

Avagy ennek a szónak valamely palóc mellékjelentményére fintorodott fel a bíráló úr delicatus orra?

Látja, hogyan árulj a és szólja el magát a féket nem ismerő szenvedély és az alantjáró gondolkozás.

7. megtámadott példa:

„Szülésnél segít a **bába**.“

Ez ismét paedagogiai tapintat nélküli szemérmatlenség részemről ugyebár?

Taritzky úrnak úgy látszik veleszületett hajlandósága a frivolitás, és azt hiszi, másnak is egészen úgy kell gondolkodnia, mint öneki.

Én ezen nagy fokban szemérmetlennek tartott verset így magyarázom:

Mikor kis baba születik, akkor a mama beteg és fekszik; azért a bába (= bábaasszony = szülésznő) fürösztli, tisztítja, kötözgeti, öltözteti a mama helyett a kis babát; szóval „szülésnél segít a bába.“

Vagy azt hiszi a szemérmes (?) bíráló úr, hogy ama frivol magyarázaton kívül, amelyre ő gondol már más magyarázat nem is adható?

És miben mutatható ki a paedagogiai tapintat, ha nem az ilyenekben? És miben ál-

lana akkor az én „dilettantismusom“ és a tudós bíráló úr szakavatottsága (?!), ha én akkor, amikor ő egyetlen egy tapintatos és szemérmes magyarázatot sem bír kisütni, rögtön hat hét félével nem állhatnék elé?

Az ily naiv felfogás után nagyon kíváncsiak lehetünk rá, hogy mit tenne a szemérmes szakférfiú úr, ha az ilyenféléket kellene magyaráznia „méhedben fogansz“, „fájdalommal szüljön“, „felebarátodnak feleségét bűnre ne kívánjad“ sat. sat.

Vagy még az isteni parancsok és tilalmak sincsenek a bíráló úr gyengéd szeméremérzésének megfelelőleg írva?

Szüzi szemérmességű bírálóm eme példái-mon felháborodva álszent nagyképűséggel így szól: „Megjegyzendő, hogy mindezeket 15–18 éves leányok és fiúk együttes tanításánál kell lehetőleg kimerítően szemléltetni.“

És önfeledett diadalérzettel utána veti:

„Kommentárt nem csatolunk hozzá.“

Ezt meghiszszerűk, mert meglehet, hogy ama frivolitás, mely keble szeméremérzetét dagasztja, nyilvánvalóvá lett volna.

Ugyan tisztelt olvasóim! Kinek ne jutna itt eszébe ama mesebeli béka, mely meglátván a a természetes alkatú tulkot a rét egészséges füveiből komoly nyugalommal legelészni, undok tápláléktól kiaszott és írigységtől megráncó-

sodott testét amaz imponáló alakkal összeméretegetni, lagymatag bőrét sorsosai előtt fölfölvogatni kezdte; és midőn ezek azt mondanák, hogy bizony korán sincs ő még oly nagy, mint a tulok, még egy végső erőszakos fuvást téve, megpukkadt.

Taritzky úr is nagyobbra vállalkozott, mint amennyire képes; innen a fölsülés. Ez az én jámbor szándékú bírálóm eljárásához a legtalálóbbr commentár.

A vállvetett erő kifejtéssel megírt „Válasz“ 30. lapján levő Taritzky-féle bírálatban a szemérmetlen és tapintatlan szók (bába, tojik, szül, kosz) csak jelelve voltak, s így nem csuda, ha a „Budapesti Hirlap“ szerkesztősége nem találta annak idején (ápril 16-diki számában) az ő pártatlan kritikáját oly talpraesettnek, a milyennek ő azt szerette volna a világ előtt feltüntetni, és belőle csak amaz indokoltan látszó 14 sorocskát adta, a melyeket aztán ugyancsak a „Budapesti Hirlap“ révén a bíráló úrnak úgy a torkára forrattam, hogy az igazgató úr háta mögé volt kénytelen rejtőzni; a „Váczi Közlöny“-ben megjelent ugyanama cáfolatommal pedig, melyből a „Budapesti Hirlap“ fentemlített vészes okoskodása folyt, úgy zavarba hoztam, hogy kénytelen volt érdektárs után látni és csakugyan lépre is vezetett egyet Scherer István, nagyreményű

gyakornokunkban, egy elvekre és jellemre vele teljesen homogén állományú egyéniségben.

Az a vád, hogy én provokáltam a hirlapi polemiát, úgy hiszem, a „Válasz“ figyelmes olvasói előtt már eddig is ráfogásnak bizonyult be, amennyiben én a „Váci Közlöny“ f. é. ápril 24. száma szerint első védekezésemet csak ápril 22-én írtam, holott bírálóim egyikének támadása ápril 2-áról, a másiké pedig ápril 3-áról van keltezve.

Épen ilyen álszenteskedő föllentés a „Válasz“ 28. lapja végső bekezdésének az az állítása, hogy a személyeskedést én kezdettem.

E tárgyat illetőleg még valamiképen félre lehetett volna vezetni a közönséget, ha a „Válasz“ 29., 30., 31. lapjain reprodukált bírálatok elmaradtak volna; dehát mikor ezek is szaktermékek, s így őket csak amúgy könnykönnyedén véka alá rejteni nem lehetett!

Ezek a bírálatok pedig engemet: dilettansnak, laikusnak, járatlannak, szemérmetlennek, hiúságban és írói viszketegben szenvedőnek címezzetnek.

Van-e tanulmányomban csak egyetlen egy személyeskedő szó is?

Ki hagyta volna az ilyen támadásokat ügye igazságának tudatában magára száradni?

És, hogy a tisztelt olvasó közönség maga megítélhesse, vajjon tárgyilagos volt-e, vagy

sem, az én első védekezésem, íme ide írom azt szószerinti szövegében, a mint a „Váczi Közlöny“ 1887. ápril 24. számában kiadtam, a lapvezér megjegyzésével együtt.

„A közönség köréből.*)

Mélyen tisztelt Szerkesztő Ur!

Egy névtelen szakférfiú „A beszélő siketnémák nyelvtanítása“ című tanulmányomat a „Budapesti Hirlap“ ápril 16-iki számában meg-bíráltta és észtanilag sántikáló, indokait illetőleg pedig nem őszinte, csipetnyi okoskodásának végeredményekép kimondja, hogy tanulmányom „csak dilettans munka.“

Én e bírálat őszinteségének hiányát, logikájának gyarlóságát a fönt említett lap szerkesztőségéhez beküldött cáfolatomban kimutattam, de miután e cáfolat nap-nap után váratva sem akar megérkezni, és minden cáfolat csak akkor bir elég csattanóssággal, ha a bírálat után minél előbb közöltetik; ennél fogva tisztelettel kérem a Tekintetes Szerkesztő Urat, legyen szives ezen, legalább a váczi közönséget tájé-

*) Készséggel adunk helyet ezen, a közérdek előmozdítására s a jogos magán érdek megvédésére irányzott közleménynek. És minthogy mi a siketnémák tanításának ügyét helyi érdekünk is tekintjük, szivesen fogunk helyet adni a további eszmecserének is.

koztató cáfolatomnak becses lapjában helyet engedni.

A névtelen bíráló úr azt hozza föl művem ellen kifogásul, hogy a szakférfiú futólagos olvasás után is észreveszi:

„először, hogy én csak rövid ideje tanítom a siketnémáknál a vallástant.“

Ez egy kissé nagyon is furcsa okoskodás.

A ki valaha hallotta, hogy a logika mi fán terem, az nyomban észreveszi, mekkora iskolázottsággal rendelkezik a bíráló szakférfiú; észreveszi, hogy egy, a nyelvtanítását tárgyzó tanulmányból elméleti botlás nélkül senkinek sem lehet azt következtetnie, hogy én csak rövid idő óta tanítom a vallástant.

Nem tépázom meg ezért a szakférfiút, pedig hát az alkalom nagyon kínálkozó, szinte csábító.

De arra figyelmeztetnem kell őt későbbi kudarcok elkerülése végett is, hogy csak az foghat sikerrel mások tanításához, a ki előbb maga is sikeresen tanult.

Azt mondja másodszor, hogy:

„meglátszik, hogy (én) sem az idevágó szakirodalmat, sem a hazai tanügyi közlönyökben vagy 10 év óta itt-ott megjelent szakértekezéseket nem ismerem.“

Nó hát ezzel a kifogással szemben én abban a szerencsés helyzetben vagyok, hogy hivat-

kozhatom a tanulmányom 12—18. lapjain mon-
dottakra ét bemutathatom a bíráló által köve-
tett módszerek szerencsétlen eredményeit,
melyet ő azaidevágó szakirodalomnak és a
megjelent szakértekezéseknek tanulmányozása
alapján a tanulmányomban és „Alaktan“-omban
követett elvekkel szemben is érvényben tar-
tani iparkodik.

Ime itt adok egy pár részecskét néhány
növendékemnek levélfogalmazványaiból, me-
lyeket én nekik elküldés előtt ki szoktam javí-
tani.

a) Példa egy kitűnő tehetségű V. oszt. nö-
vendék fogalmazványából:

„Szeretett Kisasszonyom N.!

A mit 2 szori levelet írtam neki, de várja
már most semmit kaptam tőle. Most kedves
kiasszonyom ismét kérem bocsásson, úgy ne
haragudjon reám, hogy ismét erre kérlek írjon
nekem többet, mert sokszor gondolom reá,
hogy talán sokáig beteg a mit ilyen sokáig
idején nem írt.“ Sat. sat.“

b) Példa egy közepes tehetségű VI. oszt.
növendéktől:

„Én igen nagyon szeretem anyám és atyám
mindig engedelmes lesz vizsga hazamenni vizsga
lesz midig engedelmes, sem makacs sem pöröl.
Én igen jó anyám és atyám jó ember. becsü-

letes — Én kérem szépen hamar kedden megkaptam.“ Sat. sat.

c) Példa egy szintén közepes tehetségű VIII. oszt. növendéktől:

„Drága forrón édes testvérem N.!

Kívánom becses névnapja van örömmel boldogságot; a jó Isten kérem azonban, tartson meg Önt szerencsével, egészséggel és hosszú élettel, mégis testvéreimet szeressem között, amint gondolkodhatom szívből jószívúségeért látni is inkább sokáig szíveért kívánom szeretettel, legyen ön is meg mindig szeressen engemet.“ Sat. sat.

Ezek után, úgy hiszem, fölösleges védekezésemre csak egy szót is vesztegetnem, és úgy hiszem, belátja bárki, hogy e szálnalmas elmaradottságon csakis alaki ismeretek közlése által segíthetünk.

És most már nem kutatom, méltányos és jogos volt-e a bíráló szakférfiú (?) eljárása; felszólítom öt, álljon elé egy, az enyémhez hasonló szerves egészlet képező művel.

Ha ezt megteszi, kalapot emelve megsüvegelem.

Amig meg nem teszi, csak így szólhatok hozzá: Amice! descende inferius.

Vácson, 1887. april 22.

Pivár Ignác,
kegyesr. tanár.“

De a „Válasz“ 28. lapjának utolsó pontja is famózus egy pont, mivel Taritzky úr benne emez effrons szavakat intézi hozzám:

„Ha ő annyira meg van győződve képességeiről ajánljuk neki, hogy hazánk 3000 tanköteles siketnémája közül (bizonyosan: közül akart lenni) válasszon (bizonyosan: válaszszon akart lenni, ebből: válasz-jon) ki néhányat és próbálkozzék meg velük (nem volna jobb: velök?)“

Ez effrons állítás Taritzky úr részéről.

Ezt megmagyarázom.

Hallotta-e valaha a tisztelt olvasó, hogy egy tanítót azért interpelláltassanak meg néhány kollégái, mivel rendes tanóráin és rendes tantárgyán kívül is merészli siketnéma-növendékeit *beszélni* tanítani?

És ez velem mégis megtörtént, még pedig alighanem Taritzky úr tudtával is.

De ugyanazzal az alkalommal, a mikor e meginterpelláltatásom megesett (azonban a Taritzky úrnál százezerszerre okosabb hivatalos közeg részéről, megrendszabályozás nélkül), mondom, mikor ez megesett, egyszersmind az a vád is fennforgott ellenem, mintha én a növendékeket holmi haszontalan nyelvtani dolgok leírásával foglaltatván el, őket rendes teendők végzésében akadályoznám.

Az első vád ellen nem védekeztem. mert

hazudni nem szoktam, és mi tűrés-tagadás benne, tartottam biz én ilyen nyelvgyakorló leckéket tanóráimon kívül is, anélkül azonban, hogy ezzel collégáimat megsérteni akartam volna.

A második vádat pedig in flagranti megcáfoltam.

Nemde úgy van Taritzky úr?

És abba hagytam, bár vérző szívvel, de a jövőbe vetett erős bizalommal amaz üdvös munkát is, melytől én joggal igen sokat, sőt mindent vártam, mivel már tanítványaimon az eredményt is észlelni kezdtem; abba hagytam azt a munkát, melylyel bebizonyítottam volna már eddig, hogy mennyit lehetne és kellene tenni a szerintem rationabilisabb tanítás érdekében.

Folytatólag pedig ugyanabban a famózus pontban így szól, jobban mondva „henceg“:

„s ha tanítványaival a vélt eredményt eléri, s erről nyilvános bizonytságot tesz, s különösen, ha ezen szakmára képesítő oklevelet felmutatja, akkor újra elfogadjuk vele a vitát“ sat.

Erre szerénytelenség nélkül merem állítani, hogy én tanítványaimmal heti 3 óra alatt is több eredményt értem el eddig, mint ő 19—20 heti óraszám mellett. És ezt bárki előtt bebizonyítom, amikor csak Taritzky uramnak tetszik, pedig nincs oklevelem.

De azért nem kicsinylem azt a képességet sem, amelyet egy az övéhez hasonló oklevélnek megszerzése kíván; abban azonban mégsem érthetek egyet a bíráló úrral, mintha ez volna a fődolog.

Megmondom miért.

Először azért, mivel épen a bíráló úron látszik meg erősen, mily keveset ér az oklevél egymagában.

Másodszor, mivel az ilyen gondolkozás mellett nagyon hamar megeshetnék, hogy valaki az asztal közepére kipányvázott oklevelével magyaráztasson, mondván: „No édes oklevellem! ez a tanítás bizony nehézséges és nekem egy cseppet sem kellemes dolog, tégy hát már te is valamit; én most inkább újságot olvasok, vagy az alatt collégámmal társalgok.“

Az utolsó mondat a tanulmányomat bíráló V. pontban ez: „Sutor! ne ultra crepidam.“ Jól van no. Nem válaszolok rá csak annyit, hogy:

Finis coronat opus.

Az oroszlan sem adott vissza egykor egy bizonyos rúgást.

Töltse hát Taritzky úr az ő nemes passióját, ő úgyis csak rúgni tud.

De a „Válasz“ 30. lapján közvetlenül az utolsó bekezdés előtt egy figyelemre méltó felkiáltás is foglaltatik, érdemés rá, hogy szó-

szerint ide igtassam, mert az ilyen classicus (?) ideákat nem elég csak egyszer leírni. E jellemző felkiáltás, melyet szerzője fontos voltánál fogva még maga is kettős ponttal vezetett be, így hangzik:

„Végül csak csodálható, hogy oly nagy tantestületben, ahol 12-en foglalkoznak a nyelv-oktatással, éppen (talán: épen? mivel nincs sem: *épp* gyök, sem: *pen* határozó képző) a hitoktató véli magát 3 évi működés után hivatottnak, egy a szakmáján kívül eső tárgy tanításmódjára nézve nyilvános úton irányt szabni!”

Ez bizony amilyen erősen furcsa okoskodás a tudós bíráló úr szájából, épen oly gyöngé hatású érv ellenem.

Én csak a szegény „Budapesti Hírlap“-nak vagyok sajnálója, hogy bíráló uramnak e nemes célzatát sem volt képes reproducálásra méltatni.

S ezzel végeztem volna Taritzky úrral, mint bírálómmal.

És most engedje meg, hogy én vegyem át tőle a bíráló szerepét.

Azt mondja ugyanis a „Válasz“ 30. lapján végződő bírálatának befejezéseül, hogy:

„Hiszen, ha érdemes s értelme volna egyáltalán hazánkban egy siketnémák tanításmódját tárgyaló könyv megírására valakinek időt

s fáradságot venni, bizonyára akadna 12 közül, de nem egy, aki — vagyis akik — több évi gyakorlatuk, szakismereteik és szakvizsgájuk alapján képesek volnának szakmunkák írására.“

Én ezen állítást általánosságában aláírom és azt felelem, hogy igenis kell is, hogy akadjanak, mert ennyi szakértelem nélkül az intézet, nézetem szerint, fön sem állhatna. És én nem is vonom és nem is vontam kétségbe senkinek a képességét és szakavatottságát; nem teszek tehát úgy, mint bíráló uraimék, elvem lévén addig mindenkiről szépet és jót tételezni föl, míg az ellenkezőről meg nem győződtem. És ez a lényeges különbség az én dilettantismusom és egyéb fölhordott bűneim és az önök szakképzettsége és ragyogó erényei között.

De azt hiszem, hogy ezek után mindenki belátja már, hogy Taritzky uraimék nem számíthatják magokat a fent dicsértem szakemberek közé, mivel irodalmi föllépéseikben kézzel foghatólag bebizonyították, hogy ők ilyenmire teljesen képtelenek.

Taritzky úr ezután úgy okoskodik, hogy nem lévén elegendő nagy fogyasztó publikum, nem látja elérkezettnek az időt arra, hogy az író anyagi áldozatot hozzon, s ennélfogva, ha valaki mégis adna ki könyvet, az csak az írói

viszketeg és hiúság kifolyásának tekintetnék. — Ez a nézet teljesen Taritzky úrhoz méltó.

És e nézetet bírálataiban az igazság iránti tartozás gyanánt nyilatkoztatta ki!

De ha már ezt megcselekszi, legalább ne tenné eme nézetet a többiekévé is.

Ha ő szükkeblű, anyagi és szellemi áldozatoktól visszariadó, legalább ne feketítené be eme paedagogiai sivárlelkűséggel többi tiszteletre méltó collégáit is; és ne folytatna élet-halálharcot egy olyan collégája ellen, aki nemesebben mervén gondolkozni, mint ő, sem időt, sem fáradságot, sem pénzbeli áldozatot nem kimélve, írónak fellépett; ne támadna meg engemet, ki jégkeblű és ennélfogva magára az ügyre is dermesztőleg ható fentebbi nézetével szemben tanulmányom 94. lapján írt eme szavaimmal felelek:

„És toldjuk meg ezt a két üdvös maximát
 „(Tantum scimus, quantum memoria tenemus.
 „Savoir par coeur n'est pas savoir.) soha
 „ki nem fogyó gyermekszeretettel és ügy-
 „buzgalommal s még mindazzal, amire csak
 „szükségünk lehet, hogy az egészen ránk
 „utalt, szegény siketnémának nemcsak a szó
 „közönséges jelentésében vett tanítói, hanem
 „szülői, testvérei, legjobb barátai, röviden
 „szólva mindenben mindenei lehessünk.

„Mert, ha valahol, úgy a siketnémák szel-

„lemi nevelésénél áll csak igazán Haamannak
 „e meleg kebelből jött és épen azért szívhez
 „szóló mondása: „Hasztalan minden nevelési
 „alapszabály, ha csak nem vagyunk, — mint
 „a közéletben mondani szokás — a gyerme-
 „keknek bolondjai; hacsak nem szeretjük őket
 „anélkül, hogy tudnók miért.“

„A siketnémák nyelvoktatása“ cím alatt még találkozunk.

*Scherer István gyakor nok ú r a kritika boncoló-
 késével demonstrálva.*

Említettem bevezetésemben Scherer gyakor nok ú r naiv de mégis kihívó modorát, s meg-
 említem most hogy nagyon csodálkoztam rajta,
 mert e föllépése velem szemben akkor történt,
 mikor már Taritzky ú ramnak a 43. lapon olvas-
 ható replikámat megadtam volt, és jól meg-
 jegyzendő, akkor történt ez, amikor Scherer
 ú rnak ama teljes jóakaratról és pártatlanság-
 ról tanuskodó bírálatért, melyet az „Egyet-
 értés“ ápril 3-diki száma hozott, Tek. Fekete
 Károly int. igazgató ú r előtt ő szinte köszö-
 netet mondtam s ő azt tőlem minden tilta-
 kozás nélkül szépen el is fogadta.

Annál meglepőbb volt tehát rám nézve a
 „Váci Közlöny“ május 1-ei számában közzétett
 ama nyilatkozata, melyben az „Egyetértés“-ben
 megjelent bírálatára hivatkozva, azt Taritzky

úrnak a „Budapesti Hírlap“-ban megjelent bírálatával egybehangzónak mondja és egészen Taritzky úrnak álláspontjára helyezkedve vele együtt egy röpirat kiadásával fenyegetőzik.

Én e szemfényvesztésért megadtam neki a „Váci Közlöny“ május 8-diki számában a kellő oktatásokat, gondolván, hogy talán észre tér.

De ez neki nagyon nehéz mesterség. Ő a „Válasz“ közös megírásában beakarta mutatni szakképzettségét és annak 31. lapjára még a maga bírálatát is oda bigyesztette.

Méltatni fogom az ő szakképzettségét is, de előbb bírálatának fátuma fölött kell tisztába jönnünk.

Én azt hiszem, hogy az „Egyetértés“ megkapván e nyúl farkányi szakművet (?) melyet ő annak szerkesztőségéhez bírálatszámba küldött be, összezsáfolhatta kezeit annak sílány-sága fölött és megnézvén a kezénél levő tanulmányomat, kétségkívül az ellentétek hatása alattadta tanulmányomra a 68. lapon foglalt ama kedvező bírálatot, melynél röviden jellemzőleg jobbat napi laptól magam sem várhattam volna.

És a gyakornok úr ennek dacára az ilyen kudarcot vallott bírálatra (?) pazaroltatja a nyomdafestéket.

Tehát Scherer úr botlásai röviden összefoglalva ezek:

1. Írt egy senki által figyelemre nem méltatott bírálatot.

2. Elfogadta tőlem a más által írt bírálatért a köszönetet.

3. Egy meg nem jelent bírálattal, mint megjelenttel akart imponálni, azaz egy meg nem jelent bírálattal szemfényvesztést üzni.

4. Ennyi sorscsapáson keresztülment bírálatát kinyomatta.

Difficile est satiram non scribere.

Szólalj meg hát Goethe! és mondasd el e tapasztalatlan, de öntelt fiatal emberrel, hogy mit tett.

„Geständniss.

A.

Du toller Wicht, gesteh nur offen:

Man hat dich auf manchem Fehler betroffen.

B.

Ja wohl! doch macht' ich ihn wieder gut.

A.

Wie denn?

B.

Ei, wie's ein jeder thut.

A.

Wie hast du denn das angefangen?

B.

Ich hab' einen neuen Fehler begangen,

Darauf waren die Leute so versessen,
Dass sie des alten gern vergessen.“

Ez azt hiszem, tiszta világításban állítja mindenki elé a nagyralátó gyakornok úrnak komolyságát, szavahihető voltát, számbavehetőségét és azt, hogy őt csakugyan nem az írói viszketeg, a feltűnési vágy bántja; hanem ama gazdag élettapasztalatok, ama mintaszerű politesse, amelyeket halálos bűn volna a siketnématanításügy kiszámíthatatlan kárára homályba temetni, parlagon hevertetni. Nemde?

De nézzük el neki ezt a fiascot, hátha egyéb tekintetben helyt áll? Hiszen a jellem zsengéje nem involválja okvetetlenül azt, hogy valaki azért jó író, vagy ügyes szakférfiú ne lehessen.

De uraim! ez helyes addig, amíg valaki az igénytelenség korlátai között mozog; de amikor egyszer e korlátok közül kilépve irányadó elvek pengetésére vállalkozik és erkölcsbirónak csap fel; akkor már nemcsak azt nézzük meg, hogy mit mond, hanem azt is, hogy ki mondja.

Schérer gyakornok úr az eddig mondottakból kiviláglólag még nem valami világlátott ember, és amint 14 sornyi bírálatocskájában (a „Válasz“ 31. l.) maga is bevallja, a siketné-mák tanításában mindössze is csak a beszélésig

haladt. Én pedig a már beszélnitudó siketnémák nyelvoktatásáról értekezem tanulmányomban,

S lám! a gyakornok úr mégis hozzá szól, pedig előbbi vallomásával maga beigazolta, hogy idióta hozzá.

De ő abban a bírálatocskában, még pedig a 7. sorban ezt így mondja: „mert a siketnémat csak a beszélésig tanítják.“

Hogy ez milyen csodabogár, azt mindenki megfogja érteni, ha azt a megjegyzést teszem, hogy: akkor kár volt a régi jelelési rendszert abba hagyni, mivel ez a siketnéma természetével megegyezőbb, rá nézve hasonlíthatatlanul könnyebb, mint a beszéltető módszer; és mégis mindenre megtanította a „beszélésig.“

Helyes kitétel ez akkor, a mikor a 7 lapon ugyanaz a toll a 2. pontban ezt írja „a siketnémának a szónyelvet alaposan s legalább is annyira kell megtanulnia, hogy azt elegendő terjedelemben és készséggel megérthesse s használni tudja?“ Avagy mi történnék ilyen módszer mellett azokkal a növendékeinkkel, akik 1—2, sőt több éves korukig hallottak? Vagy ezekkel csak ilyen röviden kell az ifjú szakembernek (?) elbánnia, hogy azt, amit a „laicus“ mond, tagadásba venni lehessen?

Már ebből is láthatni, hogy Scherer úrral, ezzel a nagyon is kicsi quantitással nem szük-

ség sokáig foglalkoznunk; hanem elég lesz a „Válasz“ 6 első lapja fölött gondolkodnunk, hogy belássuk, mennyire igaza van a Turgottól vett mottónak.

Valóban a gyakornok úr bizonyítja saját botlásaival legkézzelfoghatóbban, hogy csakugyan igaz eme magyarul így hangzó mottó:

„Mennél kevesebbet tud valaki, annál kevesebb kétségei vannak; mennél kevesebbet fődözött föl valaki, annál kevésbbé látja, hogy mennyi még a fölfödözni való.“

E talpra esett módon kifejezett igazságnak első felével megegyező anekdotát is hallottam.

E szerint egykoron kérdeztek egy oláh parasztot, tud-e hegedülni? mire a paraszt naiv együgyűséggel felelte: „Lehet, hogy tudok, mivel még nem próbáltam.“

Fiat applicatio.

Scherer ur sem próbált még ezelőtt írni, de azért koránsem mondja, mint ama szerény oláh paraszt, hogy: lehet, hogy tud; hanem nyakrafőre esküdözik, körömszakadtáig hánytorgatja, hogy ő másnál is többet és különben tud.

De hát az eredmény bizonyítja, hogy biz ő kigyelme nem tud. Ezt bizonyítja a föntemlített hat lap:

- 1-szor; helyesírási hibáival,
- 2-szor: hibás mondat szerkesztésével,
- 3-szor: gondolkodástani képtelenségeivel,

4-szer: a saját szakmáját illető methodico-didactikai nonsens-ekkel.

Fényesen be fog tehát bizonyodni, hogy ő itt sem számbavehető; be fog bizonyodni, hogy valamint az értelmi és jellembeli tökélyek egymásnak támogatására és erősítésére szolgálnak: épen úgy az értelmi hiányok a jellem kellő kialakulását, a jellembeli köszörületlenségek pedig az ész megvilágosodhatását hátráltatják nagy mértékben.

De lássuk e hat lapot közelebbről.

a) Helyesírási, azaz nyelvtani hibák:

1. A 3. 1. alulról 4. sor: „tapogatódzva“, helyette: tapogatózva, mivel nincs: ódzik, ódzik igeképzőnk, hanem: ózik, őzik.

2. A 4. 1. fölülről 11. sor (Taritzky úrnál 26. lap, alulról 15., 16. sor): „megeröltetés, erőltetett“, helyettök: megerőtetés, erőtetett, mivel csak: tat, tet műveltető és cselekvő igeképzőink vannak, nem pedig: ltat, ltet.

3. A 4. 1. fölülről 21. sor: „egymáshozi“, helyette: egymáshoz való, mivel csak a többes-, magán-álló birtokos-, birtok- és fokrag ragozhatók még más ragokkal is.

4. A 4. 1. legutolsó sor: „legkevésbé“, 5. 1. 3. sor: „kevésbé“, helyettök: legkevésbbé, kevésbbé, ezekből: legkevésb-vé, kevésb-vé.

5. A 4. 1. fölülről 8. sor: „a miket“, alulról 20. sor: „a mik“, helyettök: amelyeket, amelyek.

Lám! milyen jó szolgálatokat tehetne az én „Alaktan“-om még e tudós ellenfeleimnek is.

b) Hibás mondszterkesztések :

1. 3. 1. a másodík bekezdés 1. és 2. sorában : „A siketnéma, a gondolatnak szóval közléséről fogalma nincs.“ (Talán : akinek a gondolatnak . . . sat?)

2. 3. 1. harmadík bekezdés : „A tudomány feltalálta a kerülő utat, amelyen haladva a tömeg hovátovább alakot nyer, de ez . . . “ (Micsoda? A tömeg? Talán : az, t. i. az út?)

3. 3. 1. alulról 23. sor : „Csak ha műveltebb egyénekkel érintkezik s részint új szavakat tanul, részint komplikáltabb kifejezési módokat hall, alkalmazza ezt.“ (Talán : azokat, vagy ezeket?) Sat.

4. 4. 1. alulról 6. sor : „Először az egyes hangokat tanulja meg kimondani s ennek (Talán : azoknak, vagy ezeknek?) szemléleteül“, sat.

5. 3. 1. utolsó sor : „A kik már kiművelt nyelv birtokában vannak s ennek segélyével tanulnak más idegent, tudják mennyire hosszadalmas s fárasztó, néha hiába való munka ez“ sat.

Minek magyarázataul szolgál eme mondat s mi összefüggés van közte s a többi, szomszédságában állók között?

Ezt csak olyan iskolázott ész tudhatná megmagyarázni, mint a mi tudós gyakornok urunké.

c) A gondolkodástani képtelenségeket és a tudós (?) bíráló úrnak saját szakmáját illető methodico-didactica bukfenceit és tótágasait egymásba átcsapó természetöknél fogva, egybefoglaltan imigy mutatom be a t. olvasónak:

1. 4. 1. negyedik bekezdés: „A halló mindig szemlélve (?) gyűjti szótárát.“

A siketnémák tanításáról beszélvén, a világosságnak ártunk a terminusok illetén általánosításával. A halló hallva, a siketnéma szemlélve tanulja a nyelvet. Ez szerintem a correct kifejezés.

2. 4. 1. ötödik bekezdés: „Vajjon a siketnéma olyan tehetség-e, hogy beszélni tudjon mielőtt tanulta volna?“

Mire való ez a puskaporparlárás gyakornok úr? Hiszen én már beszélő siketnémák nyelvtanításáról értekezem.

3. U. o. nyomban az előbbi után: „Vagy létezik-e oly egyén, ki utánozni tudjon olyas valomit, amit soha sem hallott?“

Hát édes mindnyájan vajjon a hallás utján tanultuk-e meg: az írást, járást, olvasást, táncolást s a zene kivételével az összes művészeteket és iparágakat?

És a siketnéma hallja-e a szót, melyet, ha jól tanítjuk, oly szépen utánunk mond, vagy pedig a könyvből, írásból kiolvas?

Hát nem idióta Scherer uram még abban a

szakmában is, amely neki a mindennapi kenyeret adja?

De a gyakornok úr változatosság kedvéért a bukfencek és tótágasok közé még cigánykereket is vet, írván a 4. l. alulról számított 13. sorában: „*Ismeretlen* (t. i. a hang) még akkor is, mikor már *ismerni* tanulta és megnevezni tudja.“ (T. i. a siketnéma.)

Hát azért tart önnek a nagyérdemű igazgató úr a beszélőszervek physiologiájából talpraesettnél talpraesettebb magyarázatokat: azért bizonyítja be rögtön minden állítását fényesen sikerült s minden kétséget kizáró kísérleteivel: hogy ön, gyakornok uram! még azt se fogja föl, mily összefüggés lehet a beszélőszervek mozgása és a szervek e mozgását hibátlanul észlelő és kénye-kedve szerint irányító lélek között?

Vagy ön csakugyan nem volna képes megítélni, vajjon a sötétben kezébe akadt tárgy olló-e vagy kalap, szék-e vagy pedig gyertyatartó?

De fejezzük be eme „sötét lapot“ és a rajta összehordott „alaktalan gyúrmát“ (Lásd a „Válasz“ 3. l. 2. bekezdését) magának a gyakornok úrnak emez ide illő mondatával; „Sokan egész életükben (valószínűleg: életökben akart lenni, mivel: élet-nek többese: életek) sem

viszik annyira, hogy gondolataikat szabatosan, közölni tudnák.“

De hát gyakornok úr támadásokat is intéz ellenem, melyeket vissza kell vernem.

Igy támadja meg az 5. 1. 3. bekezdésében eme fogalomfejtő mondatomat „Aki mindent tud, az mindentudó; Isten mindent tud; tehát Isten mindentudó.“ És támadását így indokolja: „Kérdjük a hozzá értő szakembert, vajjon világosabb fogalma van-e annak a népis-kolai tanulónak a mindentudásról, hogy így tud következtetni, mintha ezt mondja: Az Isten mindent tud. Ezt így is mondhatjuk: Az Isten minden tudó. S bővül-e evvel annak nyelvismerete?“

Erre én nem válaszolok, hanem a t. olvasóra bízom ügyünknek eldöntését; de kifejtem itt az Istennek még néhány tulajdonságát szembe állítva a magam kifejtési módját a gyakornok úréval.

A gyakornok úr csak így mondhatná: Az Isten mindenható = Az Isten mindent megtehet.

Nekem így kell mondanom: *Mindenható az, aki mindent megtehet, amit akar; Isten mindent megtehet, amit akar; tehát Isten mindenható.*

Scherer úr képtelen elveinél fogva másképp magyarázni, mint így: Isten örökkévaló = Isten örökké van.

En megtámadott tudatlanságomban így magyarázok:

Isten nem született, Ő mindig volt.

Isten nem hal meg, Ő mindig lesz.

Aki mindig volt és mindig lesz az örökkévaló.

Isten örökkévaló, mivel mindig volt és mindig lesz.

Vagy. *Isten örökkévaló, mivel soha sem született és soha sem hal meg.*

Vagy. *Isten mindig volt és mindig lesz; tehát Isten örökkévaló.*

Vagy. *Mivel isten soha sem született és soha sem hal meg; tehát örökkévaló.*

De nekem ezeket elvemnél fogva még össze is kell kötnöm, így:

Aki mindig volt és mindig lesz, az örökkévaló; Isten mindig volt és mindig lesz; tehát Isten örökkévaló. Vagy. Aki soha sem született és soha sem hal meg, az örökkévaló; Isten soha sem született és soha sem hal meg: tehát Isten örökkévaló.

Kifejtsem még az Istennek több tulajdonságait is, hogy a praeparandista úr elhigye, hogy nincs igaza?

És nem gyakorlom ezáltal jobban a siketnémát mind a beszélés, mind pedig a gondolkodás tekintetében emez eleven, az észre gyönyört okozó módon, mint ő az ő tehetetlen, a

kedélyt lehangoló és az ész bilincsekbe verő együgyűségeivel?

Hátha még érdemesnek tartaná Scherer úram legalább vagy egyszer megfigyelni, mily örömmel működnek velem közre azok a szegény egészséges eszű siketnémák az ilyen magyarázatokban, melyeknek átlátszósága őket munkára képesíti, és a dolog teljes felfogására segíti; ha látná, mint kapnak utánok, miként a friss levegő után, azok a szegény siketnémák, akiket ő egytől-egyig, mint talókákat mutat be a t. közönségnek!

És ő mégis frázisoknak mondja az én állításaimat! („Válasz“ 5. l. alulról 16. sor.)

De hagyjuk már most Scherer urat pihenni ama babérokon, melyeket e harcból diadalkoszorúzottan magával visz. Úgyis szerecsent mos, aki vele ilyen dolgok felől beszélni akar.

Az idő rövidsége, a kéz munkabíró erejének lankadása, az erszény korlátozott viszonyai nem engedik, hogy az ő szakavatottságát még bővebben kifejtőleg is méltassuk.

Annyit mondhatunk röviden, hogy mind Taritzky úram, mind pedig a siketnéma-szakirodalom, magyarán kimondva, ugyancsak vargát fogott benne.

A jóakarató munkát követő elismerések.

A tisztelt olvasó közönség az eddig elmondottakból könnyen azt következtethetné, hogy az én munkám, melynek jóakaratósága elől még ellenfeleim is tisztelettel hátráltak meg, számomra csak szűrő töviseket termett; nekem azonban kötelességem kijelenteni, hogy vannak e tövisek között illatozó rózsák is, mert nemcsak megtámadtatások értek, hanem elismerésekben is részesültem.

Ilyen elismerés, még pedig igen becses elismerés, volt rám nézve, amelyet első sorban említék, tek. Fekete Károly intézeti igazgató úrnak rokonszenve, ki folyton tevékenykedő jóakaratóval engemet buzdítani, munkásságomat kitartó tevékenységre lelkesítő helyesléssel fokozni és megedzeni és minden alkalommal lekötelezőleg nyilvánuló útbaigazításaival támogatni soha meg nem szűnt; s ki azonfelül művere ellenfeleimmelszemben is nyílt határozottsággal kimondotta, hogy az nem dilettans munka.

Ilyen továbbá tek. Krenedits Ferenc tanár úrnak, kihez zsenge ifjúságom óta a hála kötelékei fűznek, s ki e kötelékeket a jelenben is tanusított jóakaratóval még folyton szorosabbakká teszi, elleneseimmel szemben, szintén a tanárkar plenuma előtt tett ama becses kijelentése, miszerint kifejtett munkásságom

és tanúsított buzgalmam nemcsak az intézet elismerésére, hanem egyúttal a siketnéma-növendékek örök hálájára tarthat igényt.

Ilyen továbbá Tek. Olgyay János kollégámnak a „Váci Közlöny“ május 1-ei számában közzétett eme nyilatkozata:

„A „Budapesti Hirlap“ f. évi 104. számában, az „Irodalom és művészet“ rovat alatt megjelent s a Pivár Ignác kegyesrendi pap és siketnéma-intézeti hitoktató által szerzett: „A beszélő siketnémák nyelvtanítása“ című munkára vonatkozó bírálat szerzőjeül több helybeli előkelő polgár engem gyanúsítván, az igazság és collegialitás érdekében kötelességemnek tartom kijelenteni, hogy én a kérdéses bírálatot nem írtam, és nem írhattam; mert én a munka íróját nemcsak hogy dilettnasnak nem tartom és nem tartottam soha, sőt inkább őt ezen téren is, mint jeles paedagogust és szakembert ismerem, ki előtt még a magát kritikusnak képzelő ama bizonyos úr is, ki a bírálatot írta, kalapot emelhetne; — de még a kaján irigység is. Olgyay János. Vác, 1887. április hó 30-án.“

Ezen elismerések érték tanulmányomat intézetünk részéről, a hírlapokban megjelenteket illetőleg a következőkről van tudomásom:

- a) A „Váci Közlöny“ ápril 3-iki számában:
„Pivár Ignác k. r. tanár, siketném. int. hit-

oktatónak ily című műve jelent meg: „A beszélő siketnémák nyelktatása“, mely alapos módszertani tanulmány s egy célszerű nyelvtanmegírásához megbecsülhetetlenvezérfonalul szolgálhat.“

b) Az „Egyetértés“ april 3-iki számában:

„A beszélő siketnémák nyelvtanítása“ módszertani tanulmány, írta Pivár Ignác, kegyesrendi áld., siketn. int. hitoktató. Megjelent Vácon. A mű tartalma nem felel meg egészen címének, nem a nyelv, hanem a nyelvtan tanításáról van benne szó. A szerző számos példával világítja meg módszerét, nem ad a dolog természeténél fogva tankönyvet, de hasznavehető utasítást a nyelvtanításra. Minthogy a szerző tapasztalás alapján fejt ki utasításait, mindazok, kik a siketnémák tanításának nemes, de nehéz munkájával foglalkoznak, jó hasznát fogják venni e füzetnek, melyet Mayer Sándor igen szépen állított ki. Örülünk, hogy vidéki nyomdából is ily csinos termékek kerülnek ki.“

c) A „Magyar Állam“ márc 31-iki számában:

„A beszélő siketnémák nyelvtanítása. Ily cím alatt Vácott, hézagpótló, s a siketnémák tanítói részéről fölötte használható módszertani tanulmány jelent meg. Írta és számos tanítási példában magyarázta Pivár Ignác, kegyesrendi áldozár, siketnéma-intézeti hitoktató. — Ára? — A 96 lapra terjedő tanulmány ala-

posan igazolja, hogy a ft. szerző hitoktatói teendőin kívül a nyelvtanítást illetőleg is érdeklődik a siketnémák iránt. A füzetet az érdeklődők meleg figyelmébe ajánljuk.“

d) A „Néptanítók Lapja“ szerkesztőjének, tek. Gyertyánffy István, képezdei igazgatónak bevezető megjegyzése ama cikksorozat előtt, melyet e lap: 87., 88., 89., 90. számaiban közöltem, ahol a magyarnyelv tanítására vonatkozó nézeteimet szintén hangoztattam, s ahonnan e cáfolatomba idézeteket is tettem, így hangzik:

„A „Néptanítók Lapja“ korábbi évfolyamaiban már több cikkben tárgyalattam a siketnémák beszélni-tanításának kérdése. Helyén való lesz tehát e szakavatott tollal írt cikkben a már beszélni tudó siketnémák oktatásának kérdésével is behatóbban foglalkoznunk.“

Fogadják mindnyájan, eme jóembereim, üldöztetésemben oly jól eső becses támogatásukért meleg kézszorításomat.

Mindezek után és mellett még nem csekély rám nézve ama boldogító tudat, melynek birtokába épen bíráló ellenfeleim juttattak a „Válasz“ 12—13. lapján ismertetett „Harmadik korszak“ vázolásával. Ebből kitűnik, hogy én csupán tárgyilagos hűvárlataim útján, a siketnémának, mint tanításunk anyagának beható tanulmányozása folytán, de teljesen a magam

erejére támaszkodva (amit bírálóim bennem ugyancsak megrónak) emelkedtem fel e kor-szak irányadó szakférfiainak álláspontjára, ahova ők, az okleveles „Válasz“-írók, hánytorgatott avatottságuk dacára sem tudnak még lábujjhegyre ágaskodva sem föltekinteni.

De talán már ideje is, hogy cáfolatunk be-fejezéséhez lássunk s megvizsgáljuk magát a röpiratot, melynek a szerző urak e címet adták: „A siketnémák nyelvtanítása“. Vajjon alkalmas „Válasz“-e ez tanulmányomra, melynek ez a címe: „A *beszélő* siketnémák nyelvtanítása“? És tárgyilagosságnak mondható-e ennél fogva már maga az álláspont is, amelyből kiindulva, ellenem síkra szálltak?

Lássuk, mit lehet e röpiratból tanulni s ennél fogva, mit nyert vele a siketnéma-szakirodalom; miképen bizonyítják be a bírálók állításaikat s ennél fogva, mint fog bebizonyodni, hogy okleveleiknek megfelelő szakképzettséggel is bírnak?

BEFEJEZÉS.

A siketnémák nyelvoktatása. Taritzky Ferenc, okleveles siket-néma-tanító és Scherer István okleveles siketnéma-tanító-gyakornok urak szakképzettségével megvilágítva.

Abban a szerencsés helyzetben vagyok, hogy e befejező pont megírásában és ellenfeleim „Válasz“-ának megbírálásában már a közvélemény támogatására is hivatkozhatom. Amely egészséges közvélemény a röpirat tátongó sebeit már eddig is felfödözte, dacára annak-hogy minden, a siketnémák javát célzó tevékenységet örömmel üdvözöl, s mi több, a kellő alakban és helyes irányban készült szakirodalmi termékeken pedig épülni is szokott.

Amaz ellenmondásokat, valótlanságokat, tehetetlenségeket sat. azonban, melyekben eme röpirat a siketnémaoktatás szempontjából is annyira bővelkedik, nekem kell majd kimutatnom s helyesebb elvekkel ellensúlyoznom.

De hallgassuk meg a közvéleményt és tart-
sunk annak reproducálásában kellő fokozatot.

a) Az „Egyetértés“ f. é. junius 5. diki számá-
ban ezek vannak:

„A siketnémák nyelvoktatása“. Válasz Pivár
Ignác módszertani tanulmányára, írták Taritzky
Ferenc és Scherer István. A szerzők súlyos
vádakkal illetik Pivár művét; azt mondják a
szerzőről, hogy nem ismeri eléggé a siket-
némákat, nem a siketnéma-intézetek célját, s
minthogy a siketnémák tanításával gyakorla-
tilag nem foglalkozott, tanulmánya pusztá
theorián, még pedig tévesen alapszik. A szer-
zők magok röviden kifejtik a siketnémák nyelv-
oktatásának sajátságosságait s bebizonyítják,
hogy kritikára teljesen jogosultak.“

Azt hiszem, hogy eme kifogások és súlyos
vádak, melyek a „Válasz“ első bekezdésén
alapuló jóhiszeműséggel vannak az „Egyetér-
tés“-től felsorolva, cáfolatom által már eddig
is kellő értékökre szállítottak le; de befog
bizonyodni még az is, hogy a bíráló urak a kriti-
kára (nem mondom, nem jogosultak, mert ahhoz
mindenkinek joga van, hanem) képtelenek.

De maga az „Egyetértés“ is kételyeinek ad
kifejezést ama helyes logicával, melylyel
Scherer gyakornok úr hírhedt kritikájával
szemben már máskor is tanulmányom védel-
mére kelt, befejezésül ezt mondva:

„Más kérdés az, tett-e Pivár jóakarató munkája annyi kárt, hogy ily terjedelmes apparátussal kelljen ellene fordulni?”

Cáfolatom ehhez is megfogja adni a kulcsot.

b) A „Váci Közlöny“-nek június 5-diki számában pedig ezek olvashatók:

„*Röpirat*. Taritzky Ferenc siketnéma-intézeti tanár és Scherer István siketnéma-intézeti ösztöndíjas tanárgyakornok urak röpirata Pivár Ignác főgymn. okl. tanár- és siketnéma-intézeti hitoktatónak „A beszélő siketnémák nyelvtanítása” című munkája ellen a múlt hét folyamán hagyta el a sajtót. A társ írók Pivár tárgyilagosságá ellen kelnek ki e röpiratban, holott az ő tárgyilagosságok röpiratuk címétől oly messze áll, mint Makó Jeruzsalem-től. Citálnak nyakra-főre *német* auktorokat, hogy a *magyar* nyelv tanításának módszerét, amit Pivár jóakarattal kifejteni igyekezett — ezek által a jó urak által döntsék meg. Argumentumot, legalább számot tevőt, alig hoznak föl. Az egész röpirat nem egyéb nagyhangú képüsködésnél. A munka önállóságot épen nem tüntet fel. Nem utánozni, mások után írni, uraim! hanem önállót alkotni, mint Pivár tette: ez az, ami becsessé tette volna röpiratukat. Abban az egyben igazat adunk nekik, hogy Pivár példái nem állják meg az aesthetikai követelményeket. A legnagyobb önálló-

ságot — dicsérendő érdem (!?!) — a stílusuk árulja el. Amennyiben lépten-nyomon olyan hibákkal — íráshibákkal — találkozunk, a melyek nem egy tanítóképző-intézetet végzett urakra, hanem egy normalistára vallanak“ sat.

Itt kénytelen vagyok egy észrevételt tenni, amennyiben példáim aestheticatlansága van megróva. Én főntebb a 35—41. lapon Taritzky úr szemérmességének méltatásakor megadtam ezekre a választ. Hogy a „Váci Közlöny“-ben megjelent, eme nekem teljes és fényes elégtételt szolgáltató cikknek írója ezen egy esetben bírálóim mellé állt, az egy cseppet sem csodálható; mert hiszen Taritzky uram úgy praeparálta az ő tárgyilagos kritikájával az olvasó fantáziáját, miszerint nem volna csuda, ha az csakugyan rosznál egyebet művemben már látni sem birna. Nem hibáztatom ennél-fogva a cikkíró-t és egy cseppet sem neheztelek rá, hanem figyelmeztetem, amint tanulmányom 79. lapján is kifejtettem e cím alatt: „C) A siketnéma figyelmének felébresztése az alakból százmazható félreértések elkerülése végett,“ hogy ők csakugyan könnyen mondanak például eme hosszú szók helyett: kár, szár, vár, hál, nyál sat. rövideket; továbbá igen könnyen: kos h. kosz-t, tök h. dög-öt, dök-öt, tög-öt sat.

És minthogy eme különféleképen kiejtett

szóknak sokszor más és más jelentmények van, nem lesz helytelen eljárás őket már az iskolában figyelmeztetnünk amaz aestheticatlanságokra, amelyeknek hibás észlelésből eredő elmondásával az illetet megsérthetik és magokat nevetségessé tehetik.

És melyik nagyobb nyelvtanba nem való a: kosz, dög sat. a maga helyén?

És miután mindezek nyelvtani tények, nem a nyelvtan megírásánál kell-e velők számolnunk?

És végre nem jobb-e az ilyen ártatlan, habár aestheticátlan szóknak jelentményét tárgyilagossá nyugodtsággal elmondanunk, mint álszentelkedő képpel a fantáziát talán sokkal veszedelmesebb irányba terelnünk?

Naturalia non sunt turpia.

Castis omnia casta.

A pók a liliomból is mérget szí, a méh a maszlagból is mézet.

De lássuk már most ama fércelményt, melyet az én okleveles bírálóim „Válasz“-nak címeztek (*lucus a non lucendo*) és a melynek legelső bekezdésében olyanokat mondanak, amik egyszer-mindenkorra tönkre is tennének engemet, ha az emberek azokat nekik az ő szép szemeikért elhinnék.

Bírálóim itt azt mondják:

1) „hogya nem ismerem az anyagot kellőleg,

t. i. a siketnémát s így azon óriási munkát sem, aminő ezeknek nyelvoktatása, amennyiben teljes tárgy és jó részt alaki ismereteket követelek ott, ahol még egyikről sem lehet szó.“

Én ezzel szemben kijelentem, hogy nem „teljes tárgy és jórészt alaki ismereteket követelek ott, ahol még egyikről sem lehet szó;“ hanem *teljes tárgy és teljes alaki ismereteket követelek ott, ahol már mind a kettőről szó lehet*, mivel én a beszélő siketnémákról írok, amit a bíráló urak szívesek voltak meg nem érteni, hogy badarabbnál-badarabb következtetéseknek és esetlen támadásaiknak szabad folyást engedhessenek.

a) Hogy a tárgyismeretre nézve milyen véleményben vagyok s ebből kifolyólag milyenek követeléseim, azt még tavál, november 6-án közöltem a „Néptanítók Lapja“-ban. Kiírom hát e közlőny 708—709. lapjáról, még pedig ama cikksorozatból, melynek közlésére tek. Fekete Károly, intézeti igazgató úr ösztönzött, s melyet tek. Gyertyánffy István úr, mint lapszerkesztő „szakavatott tollal írott“-nak mondott, szóról-szóra így hangzó tárgymagyarázatomat:

„Olyan példákat veszek föl, melyeket nö-
 „vendékeim már egyszer vagy többször át-
 „dolgoztak, hogy bizalmat öntsek beléjük

„ama részletek iránt is, melyek ujdonságuk-
„nál fogva talán kissé nehezebbek.

„Foglalkozzunk pl. a lakásban előforduló
„tárgyak közül: az asztallal, a kályhával és
„a korsóval.

„Megjegyzés. A növendékek írószereiket
„készletben tartják, hogy mindent, ami tár-
„gyalva lesz, magoknak fölírjanak és a taní-
„tóra figyelnek, hogy annak ajkáról mindent
„leolvashassanak.

„A tanító előbb a tárgyra mutat s azután
„feléjük fordulva mondja: ez asztal, ez kályha,
„ez korsó.

„A tanítványok előtt magok e tárgyak ismer-
„tesek lévén, kétség kívül le is fogják a
„kimondott szókat a tanító szájáról olvasni,
„sőt hibátlanul le is tudják e célra készült
„füzeteikbe írni és könyv nélkül is el fogják
„ismételni élőszóval.

„A tanító most kérdezi: mi ez, mi ez, mi ez?

„Ha e kérdésekre kapott feleletekből meg-
„győződött a tárgy alapos megkülönbözteté-
„séről, hibátlan leírásáról és szabatos kiejtésé-
„ről, folytassa munkáját ekkép:

„Az asztal barna, a kályha vasfekete, a
„korsó fehér.

„S kérdezze: Minő az asztal? Minő a kályha?
„Minő a korsó?

„Mondja a tanító e kérdések tisztába hozása
„után:

„Az asztal fából van, a kályha vasból van,
„a korsó agyagból van.

„És ezután kérdezze: Miből van az asztal,
„a kályha, a korsó?

„Mondja tovább: Az asztalnak lapja van,
„fiókja van, lábai vannak; a kályhának falai
„vannak, csövei vannak, ajtaja van; a korsó-
„nak szája van, füle van, hasa van, fenéke
„van.

„És kérdezze: Mije van az asztalnak? Mije
„van az asztalnak még? És még mije van az
„asztalnak? Mije van még a kályhának? sat.

„Mondja még tovább: Az asztalon eszünk
„vagy dolgozunk; a kályhában fűtünk; a
„korsóból iszunk (a korsóban vizet tartunk.)

„S tegye meg a kellő kérdéseket.

„Mondja folytatólag: Az asztalt az asztalos
„készítette; a kályhát a vasöntő készítette;
„a korsót a fazekas készítette.

„Tegye meg a kellő kérdéseket.

„1. Mondja még: Az asztalos az asztalt
„fából készítette; a vasöntő a kályhát vas-
„ból öntötte (készítette); a fazekas a korsót
„agyagból készítette.

„(?)

„2. Az asztalos iparos, a vasöntő iparos, a
„fazekas iparos.

„(?)
 „3. Az iparost más szóval mesterembernek
 „is hívjuk (mondjuk).

„(?)
 „4. Az asztalos iparos vagy mesterember
 „a vasöntő iparos vagy mesterember sat.

„(?)
 „5. Az olyan iparost, aki más iparos-nak
 „dolgozik, legénynek (segédnek) hívjuk sat.

„(?)
 „6. Az olyan iparost, aki nem más ipa-
 „rosnak dolgozik, mesternek hívjuk sat.

„(?)
 „7. Asztalosmester az olyan asztalos, aki
 „nem dolgozik más asztalosnak.

„(?)
 „8. Asztaloslegény az olyan asztalos, aki
 „más asztalosnak dolgozik.

„(?)
 „Megjegyzés. Az ilyen töről-hegyre való
 „magyarázatok alkalmával a tanító nem egy-
 „szer abban a kellemes meglepetésben ré-
 „szesül, hogy csak az első példát kell meg-
 „világítania, amennyiben egyik-másik szem-
 „füles kis siketnéma fickó maga jelentkezik,
 „hogy a többit ő már tudja magától is és a
 „tanítónak ezt tetteleg be is bizonyítja.

„De folytassuk a tanítást.

„9. Az asztalos az asztalt az asztalos-műhelyben készítette sat. sat.

„(?)

„Mi a műhely.

„A műhely olyan épületrész, a hol valamely mesterember dolgozik.

„10. Az asztalos az asztalosműhelyben dolgozik sat.

„(?)

„11. Asztal készítmény sat.

„(?)

„12. Az asztal azért készítmény, mivel az asztalos készítette sat.

„(?)

„13. Az asztalosmester tudja az asztalosmesterséget sat. sat.

„(?)

„Mit tud a cipézmester, szabómester, lakatosmester sat. sat.

„14. Az asztalosmesterséget más szóval asztalosságnak nevezzük sat.

„(?)

„15. János szabóságot tanul, Pista pékséget. Feri órasságot sat.

„(?)

„Mit tanulsz te?

„Minő mesterséget tanulsz te?

„16. Azt, aki valamely mesterséget tanul, inasnak nevezzük, sat.

„(?)

„S így lehetne ezt folytatni még igen sokáig.

b) Az alaki ismereteket illető követeléseim pedig ugyane közlöny 1886. november 10-diki számából, a 717—718. lapról kinyomtatva ezek:

„11. Helyén valónak látszik itt megemlíteni, hogy a nyelvnek az egész tanmeneten keresztül mondattani alapon való kezelése siketnémánál még kevésbbé volna ajánlatos, mint a hallónál.

„E módszer szerint az elszórt igazságok egybefoglalása és rendszerezése kívántatik meg az észről és épen ennél fogva a hallónál sem alkalmazható azzal az eredménnyel, melyet a priori hozzá kötöttek, a mennyiben a gyermek esze csak az egészen észlelhető részek vagy legfeljebb egyes csoportot nem képező egészek megfigyelésére bír fogékony-sággal nem pedig megfordítva a részekből álló egésznek megalkotására. A gyermekekre nézve a részleges ismeret a concret, az egészek, vagy még inkább a csoportnak ránézve okvetlenül elvontaknak kell lenniök. És így a szabályalkotás, ami e módszernek el nem palástolható tendenciája, vagyis az egészek alkatrészeiből való összetevése és elvonása, (pl. az igeragozási alakoknak mondatokból való kiválasztása és egybeállítása)

„ami a fejlett értelműre nézve annyira gyö-
 „nyörködtető, minthogy ebben szerzett ismer-
 „reteit és ezen ismeretek rendszerezésében
 „való ügyességét érvényesítheti, a gyermek
 „előtt okvetlenül leverővé, vagy a mi még
 „rosszabb talányszerűvé kell, hogy váljék.
 „Minden psychologus megegyez abban, hogy
 „az ész csak akkor érthet meg valamely
 „összetett alakot, vagy állapotot, vagy vi-
 „szonyt, ha a részekkel, melyekből valami
 „össze van téve előbb megbarátkozott. (A
 „siketnéma csak úgy fogja a mondatot meg
 „érteni, ha előbb annak minden ízecskéjét
 „érti.) Közöljük tehát a nyelvi tananyagot
 „részletesen az egész számára, ne pedig az
 „egészet a részek megértése végett. A ki-
 „zárólag szemérzékére, de tán helyesebben
 „mondhatnók, szemmértékére utalt siketnéma
 „tanulóra nézve az lesz a legegyszerűbb és
 „legkönnyebb eljárás, a mely a látható, s így
 „ránézve concret alaki jellegekből kiindulva,
 „vezet az általa nem hallott s így elvont
 „hangbeli alaki jellegek kifejezésére. A siket-
 „néma tanulót illetőleg tehát az lesz a leg-
 „előnyösebb, ha a látható alaki jellegeket
 „összehasonlítás végett minél tömöttebb és
 „így áttekinthetőbb csoportokban szemlélheti.
 „A név- és igeragozásoknak tehát, sőt magok-
 „nak a per eminentiam elvont kötszóknak és

„vonzatoknak megértése (a mi a hallóra úgy-
 „szólva ráragad) szintén csak ily csoportosító-
 „lag szemléltető módszer mellett lesz eszkö-
 „zölhető. Röviden szólva, legyen a siketnéma
 „nyelvtani tananyaga rendszerezetten com-
 „pendiosus, a részleteket illetőleg schema-
 „tikusan (táblázatosan) csoportosított, ne pedig
 „elszórt s így nehezen áttekinthető, hogy
 „mindarra, a mit az életben elszórtan talál
 „és alkalmazni akar, egyszeri visszaemlékezés
 „által megtalálja e táblázatos összeállításban
 „a kellő correctivumot. Az, hogy a compen-
 „dium tábláiban összeállítottakat mindenkor
 „kellő számu mondatok által kellend testté
 „és vérré változtatnunk, önmagától követke-
 „zik. Ha így járunk el, teljesen a gyermeki
 „ész fejlődésmenetét követjük, a mennyiben
 „azt elemző észműveleteinek kifejtésére és
 „kibővítésére vezetjük és azokat a magasabb
 „rangú összetevési műveletekre előkészítjük
 „és megedzzük.

„Mindezeknél fogva gyümölcsözőbb lesz a
 „siketnémát illetőleg a beemlézést ép úgy
 „megkönnyítő, mint az alakérzékét kifejtő
 „ama táblázatos, szorosan értett grammatikai
 „tanmódszer, a melyen classicus íróinak is
 „neveltettek, mint amaz újabb keletű és már
 „is sok helyt még a középtanodáktól is ki-
 „rekesztett módszer, mely a nyelvtannak le-

„hetőleg tökéletes tanítását mondattani alapon
„véli megvalósíthatni.

„12. Főleg a nyelvtan tanításánál kell el-
„engedhetetlennek tartanunk azt, hogy a
„növendék jelenlétünkben megokoltan és
„szabatosan tanulja be és mondja el azt, a
„mit szemléleti úton elsajátított. Annyival is
„inkább, mert csak az ilyen, minden részle-
„teiben világosan látott, megokoltan betanult
„és szóbelileg szabatosan reprodukált alaki
„tanulmányok lesznek képesek őt a szó- és
„kifejezésbeli biztosság ama tökélyfokára
„emelni, hogy ránézve a nyelv helyes keze-
„lését élete legkésőbb szakában is állandó-
„sítsák. Mert ez a minden felett okoskodó
„módszer lesz leginkább hivatva őt nemcsak
„a hallókéhoz hasonlóan, teljesen a szerve-
„zetbe átmenő, öntudatlan (mechanikus) be-
„széléshez szoktatni; hanem egyszersmind
„képes lesz benne a nyelvérzéket is feléb-
„reszteni, melynek birtoka nélkül soha gon-
„dolatait öntudatosan kifejezni nem fogja
„tudni. Csakis ily lelkiismeretes, időt és mun-
„kát nem kimélő tanmódszer segélyével érhető
„el, hogy a siketnéma gondolkozó és gondo-
„latait másokkal közölni tudó, értelmes em-
„berré legyen.

„A siketnémának, miután belőle okvetlenül
„beszélő embert kell faragnunk, a nyelvtan

„lesz a főtárgya, minden más tantárgy csak
 „arra fog szolgálni, hogy annak segélyével
 „fogalomkörét kibővítse, a nyelvanyagot szaporítsa és beszélőképességét fokozza. Csak
 „hogy ez nem úgy értendő, mintha ama tantárgyakat a nyelvtan kedvéért elhanyagolnunk szabad volna; ellenkezőleg kapva kell
 „a nyelvtanításnak kapnia mind ama segédeszközök és módszerek után, melyeket a
 „többi tudományágak nyújtanak és azon kell lennie, hogy a szerzett tudományadagok
 „minél szaporábban, minél több oldalról, de a nyelv törvényei szerinti szabatos alakban
 „kerüljenek a siketnéma ismereteinek tárházába. A tudmányszakok pedig viseltessenek
 „hálával a nyelv iránt, mint amaz egyedüli eszköz iránt, melynek ügyes kezelésétől
 „függ az ő kelendőségök. Ilyen mindent átható egységes gondolkozás és eljárás, ilyen
 „testvéries megférés és vetekedő buzgálkodás mellett lehetetlen, hogy a siketnéma
 „továbbra is csak szánalmat és részvétet keltő alak legyen és lehetetlen őt legalább
 „annyira nem vinnünk, hogy csak egy kis jó akaratot s keresztény-szeretetet tanusító
 „környezetét, sőt a jobb tehetségűek bárkit is meg ne értsenek s magokat bárkivel meg
 „ne értesék.“

Mit állítanak evvel szembe a fércműgyártó compilerok, az okleveles szakférfiak?

Ki ismeri jobban a siketnémát, én-e, vagy ők?

De, hogy egyoldalúságról ne vádoltathassunk, nézzük meg kedves olvasóm! e szakférfiaknak a tárgymagyarázatokat illető nézeteit s az alakkal szemben elfoglalt álláspontjokat is.

a) A tárgymagyarázatokat illetőleg:

a 4. l. első bekezdésének három végsorában ezt olvassuk: „Rá (t. i. a siketnémára) nézve nem létezik szómagyarázat, sem kezdetben, sem fejlődöttebb korában, hanem csak szemléltetés.”

az 5. l. felülről 24. sor: „s ha a szómagyarázatnak a hallók iskolájában is csak nagyon relativ haszna van (Nem újság ez?), mennyivel inkább kell azt nekünk kerülnünk, akik valóban csak a legszükségesebbekre szorítkozhatunk minden tekintetben.”

a 15. l. alulról a 7. sorban pedig már ez van: „A fogalomfejtést pedig tudvalevőleg (Az előbbiekből lehet ezt tudni?) egy tantárgynál sem nélkülözhetjük.”

Hogyan egyezetteti ezt össze tudós (?) bírálóim iskolázott szakavatottsága?

b) Az alaki ismereteket illetőleg:

Taritzky úr kikel a 25, 26. lapon mind a nyelvtan, mind az alaktan ellen, csakhogy az

én tudatlanságomat bebizonyítsa ; nem fogadja el e mondásomat : „a siketnéma csak alaki úton juthat a nyelvnek birtokába“ s összehordja a sok tücsköt-bogarat, a melyeket én már összefogdostam és leöldöstem.

De azért nála a 27. lapon fölülről a 22. sorban ez van : „de okát nem abban találjuk, amiben szerző, hanem abban, hogy nem tanulta eléggé *szemlélni*“ (t. i. az alakot).

A vállvetett erővel megírt közös tákolmány 18. lapján lent szórt betűkkel eme szívrepesztő felkiáltás van kieszelve :

„Mennyivel kevésbbé lehetséges tehát a siketnémát tudományos alapú grammaticával traktálni!“

Ez ellenem van, magok mellett pedig a 19. lapon e pont befejezéseül ezt mondják :

„Teljesebb tájékozás kedvéért azonban bárki meggyőződhetik több évi tanterveinkből és nyelvgyakorlati füzeteinkből arról, hogy az alaktan a nyelvoktatás többi ágaival nem csak hogy teljesen egyenjogúlag kezeltetik, hanem hogy ez a világító fáklya sat.“

Nem volnának szívesek e fáklyának néhány világító sugarára méltatni a szegény türelmes olvasó közönséget is ?

Aztán van tudománytalan alapú grammatica is ?

És ha önök tudománytalant is tudnak írni

és bebizonyítják, hogy az a tudományos alapúnál jobb, miért nem mutogatják ezt a cifra újdonságot?

Többi cifraságaik között az is itt állhatna. Biztosítom az urakat, hogy azok után, amiket itt bemutattak, még meg sem ütköznénk rajta.

Beszélnek még a 19. lapon mintamondatokról, füzeteikről, melyekben több van, mint a hallók számára írt grammatikákban és ha példával kellene eléállaniok, akkor kisül, hogy Taritzky úrtól egy értekezés fog valószínűleg valamely tanügyi lapban megjelenni. (Lásd 18. 1. felül). De ez is német kútfők nyomán van már régebben kidolgozva.

Ennyit cáfolatul az első súlyos vádra.

Azt mondják tudós szakbírálóim:

„2-szor, hogy nem tudom a siketnéma-intézetek célját, amelyeknek feladata a beszélés megadása, nem pedig nyelvtan, illetve alaktan tanítása.“

Eltekintve attól, hogy önök körmönfont bírálóim! a 13. lap IV. pontjával kezdődő egész nyelvtanítási módszeröket öntudatlanul-e, vagy szemfényvesztésből — nem tudom — a grammatikára alapítják, én ezzel szemben röviden ezt állítom és felelem: *Miután a siketnéma csak szemléleti úton tanítható, szemlélni pedig csak alakokat lehet, az alakokat pedig legszakszerűbben a szorosan vett nyelvtan és ennek is*

kiválólág ama része tárgyalja, amely alaktannak neveztetik : ennélfogva önök mindannyiszor égbe kiáltó bünt követnek el, ahányszor csak beszéd, vagy nyelvtanításról emlékeznek a nélkül, hogy ebbe egyúttal a nyelvtant, de sőt az alaktant is bele ne foglalják.

Az utolsó, bírálóimhoz teljesen méltó, hengegő vád így szól :

„3. sem szakképzettséget eddig be nem igazolt, sem gyakorlatilag siketnémák nyelvtanításával nem foglalkozott s így tanulmánya pusztán theorián, még pedig tévesen alapszik.“

Lassabban praeprandista urak ! Szavunk van hozzá !

Bebizonyítom először, hogy igenis foglalkoztam és foglalkozom jelenben is a nyelvnek tanításával, még pedig gyakorlatilag, akár szó, akár írásbelileg értsék ezt sokszor két értelműsködő bírálóim.

a) Szóbelileg, mint siketnémák hitoktatójának oly gyakorlatiassággal kell tanítanom, hogy hozzáfogható még magában a bíráló úraimék mondattani alapon álló nyelvoktatásában sem fordul elő, amennyiben én és növendékeim a vallástanban a gyakorlati étellel állunk szemben, és így e minden egyéb dolognál gyakorlatiabb élet a maga természetes szükségképiségével hat ránk ; míg ellenben önök olvasmányokból indulva ki, az életet

nem létezőnek tételezvé fel, mesterséges módon iparkodnak alkalmivá tenni nyelvoktatásukat.

Az élet által rám diktált eme gyakorlatias módon (mindent ott, ahol és amikor kell) tanítom én a hittannal együtt a nyelvet a III. osztálytól kezdve föl a VIII-ig; míg önöknek egyike, Scherer István gyakornok úr, az abc-én túl eddig még csak nem is álmodott, másika, Taritzky úr pedig, legalább 4 év óta, mindig csak a VI. osztályban tanít.

Csoda volna-e hát ennélfogva, ha nekem az egész nyelvtanítás hiányairól és kelleikéről tisztultabb nézeteim lehetnének, mint önöknek? Főleg, ha hozzá teszem, hogy én ezenfelül a kegyestanítórend itteni újoncnevelő-intézetében már 8-ik éve tanítom a magyar nyelvet?

b) De foglalhozom a nyelvtanításával írásbelileg is, éjjelt napallá téve, hogy meglegljem a siketnémák nyelvtanításánál célravezető módszert és eszközöket. Átdolgoztam a hittant a siketnémák igényeihez alkalmazottan; írtam a „Néptanítók Lapja“-nak 1886. év: 87—90. számaiban „A már beszélni tudó siketnémák tanításának általános módszere“ cím alatt; szerkesztettem a siketnémák számára „Alaktan“-t, mely sűrűen írva 220 quartlapot tesz, mindegyik a közvetlen szemléletből indulva ki, innen

az alkalmazásra, erről a megokolásra térve át; és e búvárkodásom végeredménye = extracuma gyanánt megírtam ama tanulmányt, amely önöknek már annyi nyugtalan éjet okozott, megtámadása által pedig önök! nagyralátó praeparandista úrain, a javamra öntudatlanul összehordott nagy apparátussal kikürtölt szak-képzettségök halálos ítéletét írták meg.

Nyugodt lelkiismerettel írhatom e tanulmányomról:

Nihil feci non diu consideratum et multo ante meditatam, nihil non ferventi in surdomutos amore.

Ennélfogva nem is habozom tanulmányomnak önök által lenézett példáiból legalább az 54 – 56. lapon állót ide kinyomatni:

Müveltető igék.

„Ha valaki nem tud (nem akar, nem ér rá)
 „megtenni valamit, akkor megkér, megfizet,
 „megfogad mást, hogy tegye meg helyette.
 „1. Pl. *Én nem tudok kabátot varrni, meg-
 „egyezem tehát a szabóval, hogy ő varrjon
 „nekem.*

„Ezt rövidebben így mondom:
 „**Én varratok** magamnak a szabóval kabátot.
 „2. Pl. *Te nem érsz rá a boltba menni, tintát
 „vásárolni, megkéred hát barátodat, hogy ő vá-
 „sároljon számodra tintát.*

„Rövidebben mondva :

„*Te barátoddal vásároltatsz magadnak tintát.*

„3. Pl. *Az úr azért fizet szolgálinak, hogy azok neki dolgozzanak.*

„Rövidebben szólva :

„*Az úr szolgálival dolgoztat magának.*

„4. Pl. *Minden személyre alkalmazva.*

„*Én kérlek, hogy írd helyettem levelet atyámnak.*

„Műveltetőleg :

„*Én iratok veled levelet atyámnak.*

„*Te kérsz engem, hogy írjak helyetted levelet atyádnak.*

„Műv. **Te iratsz velem levelet atyádnak.**

„*Ő kéri Miskát, hogy írjon helyette levelet atyjának.*

„Műv. **Ő irat Miskával levelet atyjának.**

„*Mi kérünk titeket, hogy írjatok helyettünk levelet szülőinknek.*

„Műv. **Mi iratunk veletek szülőinknek levelet.**

„*Ti kérték minket, hogy írjunk helyettetek szülőiteknek levelet.*

„Műv. **Ti irattok velünk szülőiteknek levelet.**

„*A lányok kéri a tanítót, hogy írjon helyettök szülőiknek levelet.*

„Műv. **A lányok iratnak a tanítóval szülőiknek levelet.**

„E vastag betűkkel nyomtatott alakok : **iratok, iratsz, irat** sat. képezik együttvéve a

„műveltető ige jelentő módú jelenét, vastag-
hangú példában.“

A műveltető-képző feltüntetése.

„Ha ezen igealakokat úgy írom, hogy az
„igetű után és a személyragok elé elválasztó
„vonalat teszek, akkor megkapom a vastag-
hangú műveltető képzőt. Így:

„*ír-at-ok, ír-at-sz, ír-at, ír-at-unk, ír-at-tok,*
„*ír-at-nak.*

„Itt a tö és a ragok között mindenütt ott
„találom az: **at** szótagot, s ez a műveltető-
„képző ezen vastaghangú példában.

„E képző azonban néha **tat** is lehet, *pl.*
„*al-tat-ok, al-tat-sz, al-tat sat.*

„A vékonyhangúak műveltető képzői: **et,**
„**tet.** *Pl. ver-et-ek sat., él-tet-ek sat.* A művel-
„tetű ige mindig iktelen alakú és átható ter-
„mészetű.

„(Ez után következik a műveltető igék kép-
„zése és egész ragozása a cselekvőkkel ösz-
„szehasonlítva; végül az **at, et, tat, tet** kép-
„zőkkel alkotathatók csoportjai.)“

És most már joggal kérhetjük, hogy mivel
ellensúlyozzák hát ellenfeleim emez eddig
bemutatott, önálló kutatásokon nyugvó tanul-
mányaimat?

Nemde az 5. lap utolsó előtti bekezdésében
álló eme szerény (?) mondatocskával:

„Miután saját erőnkön kívül is megfelelünk arra, mit kell a siketnémának tudni, feleljünk meg egyúttal, — nemcsak nagy hangú frázissal, hanem körülményesen, — mit tanuljon hát?”

Hogyan hangzik ez az állítás t. olvasó közönség!?

Nincs itt a bíráló urak arculata nagyon is ildomtalanul előtérbe tolva?

Erre: „Miután a saját erőnkön kívül is megfelelünk” talán joggal megvárhatta volna a türelmes, de azért logice gondolkozó közönség, hogy ez következze: „feleljünk meg hát itt a magunk erejéből is, még pedig körülményesen.”

De a nevetségig hengegő föntebbi enunciatio után, melyet a bíráló szakférfiak — s ez dicséretökre szolgál (?) — nem a németekből írtak ki, hanem amely tulajdon szüleményü édes magzatuk: ugyan mikkel találnoznak „Válasz”-ukban?

Hát ezekkel, t. olvasóm!

1. Egy az ő egész vergődésökön végig húzódo ignorantia vincibilissal = vétkes tudatlansággal, amely abból áll, hogy velem szemben, aki csakis a már beszélni-tudó siketnémák nyelvoktatásáról értekezem, ők a beszélő és nem beszélő siketnémák nyelvtanítása szempontjából érvelnek. És hogy az ebben lappangó

bűnös fogást némileg maszkirozzák, röpiratokat „Válasz“-nak keresztelik.

2. Egy, a 6. laptól a 24-ig tartó igen szármalmas stilizáló képességre valló, nagyszerű plágiummal, amelyben a jeles bíráló urak részéről hivatkozás történik mindenre, csak saját bűvárlataik írott eredményeire nem, mivel ilyenek nem léteznek.

3. Az idegen szerzők helyes nézetei közé a tudós szakférfiak (?), az én bírálóim által beszűrt, sajátgyártmányú lapos megjegyzésekkel és teljesen fölösleges kitérengésekkel.

4. A programokban és tantervekben hemzseegő tudományos terminusoknak ide-oda dobálásával és egymás tetejébe hányásával.

5. Folyton magasztalt módszerök gyászos eredményeinek a 21. lapon ilyképeni bevalásával: „Hogy a fogalmazási gyakorlatok eredménye kétségessé ne váljék, el nem mulaszthatjuk annak hangsúlyozását, hogy ha a népiskolában csak úgy lesznek gyümölcsözökké a fogalmazási és helyesírási gyakorlatok, ha azok nyilvánosan és közösen javíttatnak ki a a palatáblákon (én erről mitsem tudok, pedig jártam népiskolát), kétszeresen áll ez a siket-némáknál, mert ezáltal félig-meddig megmenekül az ember ama lélekölő munkától, (ez kétségkívül az ügybuzgalom jele. De hogyan menekül meg a siketnéma a hibáktól?) melybe

a siketnématanulók házi feladványainak kijavítása kerül, *mert ilyképen a papiroson csaknem több helyet foglalnának a vörös tintával tett javások, mint maga a feladvány.*“

Lám! milyen logice beszélnek a bíráló urak, mikor tapasztalásból beszélnek.

És t. olvasóim! ez a szép logicus beszéd tökéletesen talál azzal, amit ama levélfogalmazványokból, melyek e „Cáfolatom“ 45. lapján olvashatók, okvetetlenül ki kell következketetnünk.

De a tárgyilagosa (?) bíráló urak e rám nézve becses vallomás dacára sem akarnak és tudnak tisztán látni. Pedig ez a hajszálig egyező közös tapasztalat oka annak, hogy én „A már beszélni-tudó siketnémák tanításának általános módját“ a „Néptanítók Lapja“-ba megírtam; hogy az ő számukra „Alaktant“ készítettem s ennek ismertetése végett a bíráló uraktól agyontámadott tanulmányomat közzétettem.

S most már megítélheti a t. közönség, hogy nem tapasztalásból van-e merítve az én theoriám?

És beláthatja a t. közönség azt is, hogy bíráló úraimékon ugyancsak nem fog ám semmiféle tapasztalat. És nem fogván e nagyra levő urakon a tapasztalat, s nem lévén e miatt képesek tapasztalatból theoriát levezetni: vajjon egyáltalában képesek-e valami szellemi terméket tárgyilagosa megítélni?

Hogy képesek-e?!?

Képesek bizony. Sőt csakis ők képesek, még pedig mindenre.

És, hogy semmi ráfogással ne éljünk velök szemben, mondják el ők magok a „Válasz“ 24. lapján levő utolsó bekezdéssel, hogy milyen véleményben vannak önmagok felől.

Az ő szerényke véleményök önmagok felől szószerinti szövegében ez:

„Nem is lehet más és természetesebb következtetést az előzményekből levonni (Már t. i. az én tudós bírálóimnak az eddigiekből kivíáglott szakképzettségéből, nemde?) mint azt, hogy tanítóképző-intézetet végzett s esetleg már pár év óta a népiskolában önállóan működő egyének legkönnyebben képezhetők e szakmára s így legtöbb garantiával bírnak arra, hogy sikeresen működhetnek e szerencsétlenek nevelésén és oktatásán.“

S e szerint, miután a tanárkar idősebb és érdemesb tagjai egyikében sincs (jóval magasabb képzettségöknél fogva) elegendő garancia a szerencsétlen siketnémák oktatására és nevelésére; ergo mi következhetnék egyéb, mint, hogy tek. Fekete Károly int. igazgató úr lemondása esetére a director-tour csak Taritzky Ferenc, okleveles siketnéma-tanáron lehet.

És mégis, nemcsak a bíráló szakférfiak tudománybeli fölényök biztos tudatának, ha-

nem egyszersmind eme szerénykedő és erősen szemérmes következtetésök természetes voltának dacára is, Taritzky úr az én tanulmányomtól megijed, annak a „Budapesti Hirlap“ april 16-diki számában neki tűz; a cáfolatom 43. lapján olvasható megpacsköltetés után egy tapasztalatlan és épen ezért öntelt gyakornokot lépre kerít; ezzel együttesen egy megjelenendő röpirat híresztelésével a közönséget föllármázzák; megírják aztán vállvetett erővel magát a röpiratot, melynek e címet adták: „A siketnémák nyelvoktatása.“ „Válasz“ul az én módszertani tanulmányomra, melynek címe: „A beszélő siketnémák nyelvtanítása.“ És emez öntudatosan elferdített és szádékosan meghamisított álláspontból indulva ki, a helyesírást és helyesokoskodást fumigálva, saját reputációjokat is feledve, reám zúditják „Válasz“-uk bekezdésében 3 pontú súlyos vádjaikat, nem törődve a nevetségig ellenmondó állításaik bebizonyításával, hanem igenis a közönség félrevezetése által sikerülendő letipratásommal.

Ime t. olvasóim! ilyenek az én tárgyilagos bírálóim.

De hát mikor a direktor-tournak fönt láttuk teoriáját az által, hogy a catechéta tanulmányt mert írni és abban a nyelvoktatásra vonatkozó nézeteit elmondani, nagy veszedelem fenyegette!

Hinc illae lacrimae.

Vagy nem elég ok ez arra, hogy a siket-néma-oktatásügyért lángadozó keblű bírálók a catechétát tüzzel-vassal üldözzék?

Gondolkozzék a t. olvasó e tárgy fölött már most saját bölcs belátása szerint.

Maga e sorok írója azonban, ki emez ágaszkodó szakférfiaknak most az egyszer ugyan csak a szemök közé nézett, ez alkalommal szerzett tapasztalatainak szigorú megmérlegelése után állíthatja, hogy ők nem valami félelmes titánok; hanem ellenkezőleg, közelről szemügyre vétetve olyan elveszőquantitások, akikről miután bennök sem eredeti, sem munka által szerzett genie nem fődözhető föl, bizvást elmondhatni:

Haeresim non movebunt.

